

Viktor Car Emin:

"OČE, BUDI VOLJA TVOJA"

Drama iz istarskog života
u tri čina.

Viktor Car Emin:

"OCE, BUDI VOLJA TVOJA"

Drama iz istarskog života u tri čina.

LICA:

POLO MAVROVIC	60.god.
LUCE, njegova žena	50.god.
SIME, Poldov sin iz prvog braka.	25.god.
MARE,	18.god.
Pop JURE	65.god.
Berba MATE	60.god.
BARNABA zvonar,	50.god.
FERRARI	28.god.
LUKOVIC Toma	48.god.
ROZA, njegova žena,	40.god.
AURORA, njegova sestra	45.god.
TINKA, ZORICA, Marine vrsnjakinje	
OPĆINSKI FANAT	JELE, služavka u Lukovicevih
NEZNANAC IZ PROŠTINE	NEKOLIKO DJEVOJAKA

Čin se zbiva u Istri u početku dvadesetih godina.

Između prvog i drugog čina razmak od 6 mjeseci. Između drugog i trećeg - dvije godine.

I.Čin: Obična krčma. Na dnu glavna kućna vrata. Jedna vrata desno. Lijevo prozor kroz koji se vidi more. Mjesec februar. Vrijeme burno.

Na početku radnje još je dan, koji se postepeno gubi.-

II.Čin: Scenario kao u prvom činu. Dan ljetnji.

III. Čin: U stanu Lukovicevih u Trstu. Udobno i elegantno uređjena soba za stanovanje. Na dnu vrata u hodnik. Lijevo vrata sto vode u pokrajnu sobu, desno prozor.

LUCE brise stakla na prozoru lijevo. Caskom se zagleda na dvor pa kao da sebi govori:)

Na moru su janjcici - bice bure! (Poldu, kojiddolazi kroz vrata na desno). Dobro bi zatvoriti prozore, prije nego sto se izdu-si...

POLDE: (s lulom u ustima - razdrazen) Nek ide po vragu sve! (stanka) Poldo seta po sobi gore dolje. Luce jos uvijek kod prozora). Jos mi nisi rekla sto je kazao.

LUCE: Ko?

POLDE: Pa - onaj njihov. Sto buljis u mene kao da ne razumijes!

LUCE: Sto buljim, Pa - mogao si cuti. Govorio je dosta glasno. Veli da se zove Ferrari i da ce jesti kod nas, a spavati u Jerolimovih.

POLDO: I Sto jos?

LUCE: Nista. Tuzio se kao i svi mi. I na ono sto je na svijet doslo i na drugo sto ce jos doci.

POLDE: (namrsteno) Ha! Znao sam ja...

LUCE: Kad si znao - sto pitas?

POLDE: I ti si ga slusala?

LUCE: Da - sto sam htjela? Da zacepim usi?

POLDO: I usi i usta! Takvo je danas vrijeme! Ali ti jos ne razumijes: nista! nista!

LUCE: Ta, bozji covjece, dok je on govorio ja nisam ni otvorila usta. Sutjela sam. Sasvim!

POLDO: Ni to se ne smije! Imadu oni poslovicu: chi taxe conferma! a to znaci, da i neodgovor moze gdjekad da bude odgovor.

LUCE: I tako: govoriti - ne, mucati - takodjer ne - e onda...?

POLDO: Sto dalje od njih - to bolje: rekao sam ti stotinu puta!

LUCE: A kako cu da ih posluzujem? Po telegrafu! - bogme, lijepo je nositi hlace, ali kad bi se sve tresle kao te tvoje...

POLDO: Da nisi vise... Ili mene strah.. ? Ja se samo bojim....

LUCE: Ti se samo bojis....

POLDO: Jest tvojih se gluposti plasim. - Tvoje crne pameti. Jer ti ne vidis ni pedlja pred nosom. Ne vidis. Inace bi ti vec od prvoga maha bilo jasno, da je on tu po njihovoj zapovjedi.

LUCE: (kao da ne vjeruje) Ajde, molim te...

- POLDO: Jest - jest: evo moje glave, nisu li oni njega poslali amo, da uhodi, ko se ovdje sastaje, sto se tu govori i radi - jest, a ti njemu odmah na lijepak (tise) spijunu....
- LUCE: Fantazije!... Meni se pakx onaj mladac cini dobar i miran, rekla bih cak i nesretan (iz daljine dopire mukli stropot kaxi kamiona)
- POLDO: (usplahiren) Opet kakav njihov paklenski voz (pogleda prema vratima u strahu da ga nije tko cuo)
- LUCE: Ili kakva obicna kola...
- POLDO: Nisam gluh, kamion je - njihov... eno - stao je i oni ce za cas nahrupiti ovamo.
- LUCE: Umiri se. Da su oni, vec bi se bili najavili kakvom bombom. Evo - nista se ne cuje. Bice postanska ili koja druga "koria".
- POLDO: Ne petljaj! Neces ti mene uciti sto je koria, a sto Nema u mome uhu zilice, u koju nije usao onaj prokleti sum. Radije se spremi, da ih odmah posluzis pa da ih vrag sto prije... (Zacepi sam sebi usta i prilazi vratima)
- LUCE: Da mi porazbiju jos ono, sto su juce ostavili cijelo?
- POLDO: (proviruje kroz vrata, najednom se trze) Do djavla! Zupnik? ! Sto ce on tu - sada - u ovakvom jednom momentu?%
- LUCE: (Kao udobrovoljena) Pa - ovo je krcma... Ako ti smeta da ga vide a ti ga povedi onamo u drugu sobu.
- POLDO: Pa da nas nadju same i pomisle Bog zna na kakav komplot! Vidis kako si luda! Jest, luda - da si pametna ti bi ga mahom zamolila da se nekud izgubi.
- LUCE: Reci mu ti - ja necu!
- ZUPNIK: (ulazeci) Dobar dan ljudi!
/Luce se klanja. Poldo se s njime rukuje i nemirno pogledjuje na vrata)
- ZUPNIK: (sav zadihan zastao i sve se ozire po sobi) Jeste li mi koliko zivi? Iza one jucerasnje tarlabuke...
- LUCE: O moj velecasni! Sve su mi porazbijali, polupali! Hoce li xxx ovo do vijeka ovako?
- ZUPNIK: (brise znoj sa cela) U srcu smo zime, a po meni znoj. Mislio sam, da sam se nekoliko ~~xxx~~ pokrpaao, a to stare klice iz

logora moravskih i sardinskih opet ozivjele, potjerale i -
evo. Ajde, da otpocinemo malo!

LUCE: (obrise krpom stolicu) Evo velecasni. (Zupnik sjedne)

POLDO: Na tvom mjestu, pope Jure, ja bih se bio vec nekud sklonio.
Sto dalje odovud... Tebi treba odmora, lijeka...

ZUPNIK: Ne bi koristilo! Imam ja svoga crva i taj ce me gristi dok
bude u meni daha. Ej, djeco moja! Citav vijek svoj borio sam s
se za nase hrvatsko slovo staro, a juce na onoj njihovoj
aneksionojoj slavi morao sam u njihovu jeziku da hvalim Bogu
za nesto, protiv cega se buni srce i dusa.

LUCE: Ja mislim da nece dugo ovako. Nocas sam u snu vidjela svu
silu zastava i sve su bile nase - i jedna velika na zvoniku.

POLDO: (nervozno) Ajde, ti s tim tvojim ludim snima!

LUCE: Ludi ili pametni - moji su, jesi li me cuo! (zupniku)
Oprostite, velecasni, ovolike kuraze ja ne pokazujem nego
samo kad se snjim pravdam.

POLDO: Ona nista ne razumije. Ti znas, pope Jure, kako je bilo.
Imali smo trgovinu, dosao rat - osusila se, naletjeli ovi,
oduzeli mi najprije postu, pa trafiku. Ostala sama ova
ostarijica, koju je jos drzao njezin djed. I ja evo hocu da to
to posljednje ocuvam, a ona - sve o nekakvim zastavama, o
tornju - a morala bi znati, da bi samo jedna ovakva rijec
dostajala, da nam u zrak bace i krcmu i kucu i sve u njoj.
Nista ne razumije!

LUCE: Dobro, ti razumijes sve, ja nista - ali pred kime cu ja da
se malo ispovodom ne cu li pred mojim duhovnim ocem?

ZUPNIK: Cujem da ih vec bodu u oci i one dvije tri hrvatske rijeci
na nasem "kriznom putu". Valjda ce htjeti da i to otstra-
nim, kao sto sam ono morao i zastavu sv. Cirila i Metoda.
Bog ce znati, mozda su zbog toga malo prije i dosli?

POLDO: (Luci) Eto vidis! Nisam li i opet imao pravo? Stigli su
kamionom, je li pope Jure?

ZUPNIK: Drugcije oni i ne dolaze.

POLDO: Eto vidis! (uzurbano) Cudim se da ih jos nema. A nahrupit
ce oni, kao juce - hoce i bice opet pakla i potresa. A ti
sto cekas?

- LUCE: Sto da cinim? Da ih posluzim, kad ih jos nema. A tko zna hoce li doci.
- POLDO: Doci ce, ne mogu oni bez vina! I ti pope Jure, dobro bi da se nekuda sklonis. Nije meni zbog nas, Boze sacuvaj, vec...
- ZUPNIK: Ako nije nego zbog mene, ne budi te briga! Dugo se i onako necu zadržati. Tek dok izvršim jednu malu poruku. Luce! Primio sam iz Trsta - pismo... (stanka)
- /Luce se trze, Poldo kao da se to njega ne tice neprestano prilazi k vratima i nemirno proviruje na dvor/
- ZUPNIK: Htjeli bi imati sliku - vase male...
- LUCE: (namraceno) Nase Mare?
- ZUPNIK: Tako mi pisu.
- LUCE: (tvrdo) Sliku nase Mare? Sto im to treba sada - ovako najeeer danput? Bas! A znadu li da je mala u Slavoniji?
- ZUPNIK: Pisao sam im. Nije im pravo...
- LUCE: Nije ni meni. Bog sam zna, i vi, velecasni, kako sam se tesko odlucila da je pustim onamo s drugom izglađnjelom djecom. I kako sam se s mukom od nje otkidala, ali sto sam mogla da ucinim; kad mi je pred ocima sve vise slabila i ginula... (stanka) Sliku hoce, a ko ce mi je dati?
- ZUPNIK: Da im posaljemo onu od prve pricesti?
- LUCE: Onda je bila jos sasvim majusna. Nego svejedno, ako zelite - donijet cu vam je (ode u sobu desno)
- POLDO: (misleci na "crne") Cudo, te ih jos nema!
- ZUPNIK: Mozda su se kamo dalje izgubili?
- POLDO: Ne vjerujem, mome uhu ne bi izbjeglo...
- LUCE: (vracajuci se iz sobe) Pravi, bijeli andjelic. Evo, velecasni!
- ZUPNIK: (posmatra sliku) Dijete, da! A sada... Koliko joj mora biti? ~~Okoxixxxxxxxxixixi?~~ Oko osamnaest?
- LUCE: Djevojka! Da znate, kako sam je se zazeljela! Ali sto cu? Preko nam ne daju, a granica oko Rijeke jos je tako nemirna, da me je strah...
- ZUPNIK: (gleda u sliku) Kako se ovdje mudru drzi, a inace - usta uvijek na smjeh. Pravo živo srebro!
- LUCA: Jest, ali i pametna i dobra srca. Kad bi sjela medju teza-ke i vidjela im na rukama zuljeve, pitala bi ih: otkuda to

njima? I kad bi cula da je to od muke i teska rada, digla bi na njih one lijepe ocice i tuzno ih gledala kao da razumije njihovu nevolju.

ZUPNIK: Svi smo je voljeli, i djeca- narocito oni manji. Svama je ona bila nasa Mare!

LUCE: A meni - kao da sam je rodila. Vi znate. kako je bilo velecasni! (pokazuje prema Poldu - tise) On mi je od prve zene donio musko dijete, kome sam bila dobra, ali nisam mogla da ma budem mati. Moja je najvruca zelja bila, da mi je postati majkom, pravom, rodjenom! Bog mi nije udjelio te milosti iako sam ga puno molila. U to ste dosli vi s glasom, da ima u Trstu u sirotistu, jedno zensko djetesce bez majke, i vi se sjecate kako sam vas mahom zamolila da im pisete nek mi posalju. I vi znate, kako je mala pod mojim rukama prohodala, odrasla. Ona je mene nazivala majkom, a ni ja nisam na nju gladala drugacije nego kao na svoju rodjenu kcer. A sada nakon toliko godina --- Pa ko vam to pise?

ZUPNIK: Oni iz sirotista, ali vidi se, da se iza njih krije prava mati. Vi znate. Luce, da se je ona svoga djeteta sjecala i ~~xx~~ prije, i od vremena na vrijeme slalaⁱ po koji novcic

LUCE: Jest, posto ju je odbacila i otpremila kao macka u vreci. Da nije bilo njega (pokazuje na Poldu) ja bih bila svaki svaki put odbila onu milostinju. Ne! Ona bi godpodja najbolje uradila da se ne javlja i da vise ne dira u ono, sto su vrijeme i ljubav povezali. Ja vam nisam htjela reci, ali nakon svakog onog pisma meni je bilo kao da me je neko udario posred srca... Da, i vi biste, velecasni dobro uradili, da joj pisete, nek vise ne salje i ne pise nista: dijete je moje; ja sam ga uzela iz ljubavi a ne za platu.

ZUPNIK: Tesko je to Luce, vrlo tesko...

LUCE: Kako - tesko?

ZUPNIK: Pa - to... Putevi su gospodnji nedokucivi... Moglo se desiti da se mati pokajala i

LUCE: No - sto?

ZUPNIK: Ne velim, da bi bas moralo tako biti, ali - sta ja znam - jednog dana mogla bi da se prikaze...

- LUCE: Ne bih je dala! Ne bih...
- POLDO: (koji je uto prisao blize) A sto ne bi....
- LUCE: Tebe nece pitati vec mene, a ja znam sto cu... (Poldo se ostro okrene i podje opet k vratima)
- ZUPNIK: Mala nema imena, Luce. Ono sto smo joj mi dali - premalo je za svijet.
- LUCE: Govorila sam ja vec o tome i s Poldom - ali vi ga znate: nisam ja tu da s mojim casnim imenom pokrivam gospodske grijeh - odbrusio mi je - i sto cu. Svejedno, mogli su onda otvoreno reci: evo vam dijete, drzite ga dok dodjemo po njega. Bila bih odgovorila: hvala lijepa - obratite se drugamo - i niko me nista! Govorim li pravo?
- ZUPNIK: S vaseg gledista - sasvim pravo...
- LUCE: Neka dakle ucine kriz nad onim sto je bilo: dijete je moje i ostace moje: Bog i zakon dace mi pravo.
- ZUPNIK: Bog je visoko, Luce, a zakon...
- LUCE: Sto? I vi - (stanka) Lijepo! Prekrasno! Pisite vi njima, da su ti njihovi racuni bez kremara - bolje: bez kremarice! Jest - ja cu znati sto da uradim: maka je jos tamo - u Slavoniji. Pomisljala sam, da cu ovih dana po nju - ili ja ili Simic, ali kad vec hoce da mi je otmu, nek radije ostane kod onih dobrih ljudi. Nece biti moja, ali ni njihova!
- POLDO: (sav usplahiren) Sto je ovo? Zvonar Barnaba juri ovamo kao bez glave.
- ZUPNIK: (ustajuci) Bice kakav bolesnik:..
- BARNABA: (na vratima sav izoblicen) Ve - velecasi....
- ZUPNIK: No - sto je?
- BARNABA: Traze vas...
- ZUPNIK: Oni od kamiona? Moje slutnje... A gdje su?
- BARNABA: U - u crkvi.
- ZUPNIK: E da! Kako sam rekao! Krizni put! To je vec pravo ludilo! Zavjetni dar covjeka, sto se na moru cudom spasao! Ne - dok ja zapovjedam, nece ono iz moje crkve! Evo - tako... (Luci) Sliku sam uzeo, poslacu im je i bice, sto Bog da! A sada ajde, da vidimo, ko je u crkvi gospodar! Zbogom i do vidjenja!

- POLDO: Sto ce da pokaze i - kome? - Kad ni sam nije nego sjena. A tek onaj Barnaba! Trese se kao
- LUCE: Za njega se siromaha zna, da mu glava nije u redu, otkad je ono pao s jarbola. Pa ne boji se on zbog ~~mnog~~ sebe vec zbog svog jadnog gospodara. Nije on kao neki drugi....
- POLDO: (narogusen) Neki drugi - neki drugi - ti ne mozes ako ne ~~upr~~ upeknes... (ulazi Simic)
/Sime vadi iz nutarnjih zepova neke papire/
- POLDO: Sto je to?
- SIME: Nekakve stare listine, sto ih je barba Mate spasao prije nego sto im je predao opcinu. Dao mi ih je, da ih sakrijem na sigurno mjesto.
- POLDO: Jos i to! Sto misle ta celjad da je ova kuca? Neka podzemna spelunka, gdje se kuju i snuju sami komploti? Zasto on to ne drzi kod sebe?
- SIME: Jer mu svaki cas prijete premetacinom.
- POLDO/ A meni? Zar ne znas da su opet tu? Svaki cas bi mogli da ~~na~~ nahrupe. Ajde s tim u kuhinju i bacit u vatru...
- SIME: Nikada! Ovo su vrijedni papiri: imam ja dolje u podrumu jedno sigurno mjesto, gdje sam vec sakrio i drugih stvari.
- POLDO: Nesretni sine - ti hoces moju propast!
- SIME: Kakva propast! Propast bi bila, kad bi ovakve stvari pale u njihove ruke. (Spremi papire u zep) I sramota i kukavstina!
- POLDO: I ti da si moj sin?
- SIME: Jesam, hvala Bogu, vas rodjeni. Ali vi znate, da sam ja imao i majku - onamo iz rovinjske strane, i da je moja majka imala brata, po imenu Marina Bjeloglavca.
- POLDO: Lijepa figura! Ajduk!
- SIME: Jest, tako su ga zvali: Ajduk! - jer je bio strah i trepet svoj gradskoj gospodi. Starac - nije dao da se dira ni u jednog naseg covjeka, a kao mlad - nije dopustao da se itko izvana priblizi ni jednoj djevojci iz njegova sela. Kad je pak htio da odvede djevojku iz druge strane, posluzio se otmicom.
- POLDO: I ti se time dicis?

- SIME: Jos bih se vecma dicio, da mu malo vise nalicim.
- POLDO: Izrode! (htio je jos nesto da kaze, ali ovladan gnjevom zamakne u sobu desno)
- LUCE: Ne ljuti ga... Tesko je s njime - vidis i sam. Najzad nije ni on kriv. Takova mu je narav!
- SIME: Nije toliko ni narav, koliko ono drugo, sto mu je sve polako vec od mladosti ulazilo u krv, visi, starjesine, pretpostavljeni, pa njihovi dekreti, naredbe, kontrole, pa onaj vjeciti strah da se ne bi ogrijesio...
- LUCE: Bice i to... Nego slusaj, Simicu, da ti nesto kazem. Malo prije bio je ovdje zupnik. Morala sam mu dati sliku nase male Mare, jer da je traže oni iz Trsta - znas - mati - ona prava. Molim te, poslije toliko godina!
- SIME: I ko zna koja i kakva je ono zena!
- LUCE: Pa da je i najbolja, - kojim pravom?
- SIME: To pitam i ja! E pa sto si vi lomite glavu! Necemo je dati - gotovo!
- LUCE: Da, ali zakon - zupnik veli...
- SIME: Kakav zakon?
- LUCE: Pa - onaj njihov! Ti znas kako oni s njime barataju; kako god ga okrenu uvijek ispadne na njihovu. Zato mi ce mo ovako: neka mala ostane i unaprijed u Slavoniji, dok se stvar kako drugacije ne uredi. Sto velis na ovo?
- SIME: Razmislit ce mo. Maloj mora da je tesko toliko vremena daleko od vas.
- LUCE: Voli ona nas sve. I tebe. Pa i ti si nju nosio na rukama kao pravu rodjenu sestricu.
- SIME: Dobro, a sto veli otac?
- LUCE: Pa ti ga znas. Ko sretniji od njega da je nema ovdje...
- POLDO: (na vratima desno) Samo tako, sve po meni! A da te ja pitam: sto si od nje imala do danas? Do dvanajste - trinajste nikad, dosta muke i brige, a u casu, kad ti je mogla biti na odmjeneno ti je na putu u Slavoniju. A sada pak nek se vrati i neka se - kao sto i hoce - zateleba u koga - eno te opet na poslu i na mucu, da joj spremis preciju. Lijepa li mi fajde! (ode k ulaznim vratima i proviruje):

- LUCE: Jesi li ga cuo? Ma je li ovo covjek!
- SIME: To - da se zateleba - ni pola jada! Ali da se pomami za kojim od njih...
- LUCE: Ne bi ona...
- SIME: Lako je reci - ne bi. Medjutim jedna je vec pokazala put i otisla nekamo u Kalabriju. I druga je vec blizu da ucini to isto. Ko vam jamci da ne bi za njima isla i ona i ja da to moram da gledam - ja, koji sam je - kako ste ono rekli, nosio na rukama.
- POLDO: (vraca se uzrujan) I opet jedan! Kao da ne zna da su tu, i da bi svaki cas mogli banuti...
- BARBA MATE: (ulazeci) Dobar dan, ljudi!
- LUCE: Bog daj, barba Mate! Kao po navadi - kvartincic - je li?
(ode po vino)
- MATE: Ajde, ali brzo, da mi ne presjede. Oni su opet tu - vrag ne spava...
- POLDO: To i ja govorim - i da je u nas pameti, svak bi se zavukao u svoj brlog i ...
- MATE: A sto bi onda ti s tvojom krcmom? E brate: boj se danas vuka, sjutra lisice - kad ces onda u goru?
- POLDO: Dobro, dobro! Svi ste vi pametni, a ja medju vama jedini lud!
- SIME: (barba Mati) Jeste li mi donijeli - ono;; ?
- MATE: (pruza mu neke papire) Evo ti! (Sime ih prebere i ode na desna vrata) Eh, kad bih mogao tako sakriti i knjige moje.! Nije ih mnogo, ali mi lijepo govore srcu. Uzmu li mi ih - otsjeci ce mi glavu.
- POLDE: (nemiran) Najpametnije - spaliti sve. I ovako ce mo jednog dana dana dospjeti u takvu kasu, da...
- MATE: Vec smo davno u njoj, do grla i preko, a Luce?
- LUCE: (koja mu je medjuto donijela vino) Svi se pomalo u njoj davimo, Najvise nas nebogi gospodin.
- MATE: I sad je s njima u crkvi. Bog zna sto mu spremaju! A ne smijes blizu. Ni pomoci ne mozes! Kako? Mi goloruki, a njih sila. Jeste li culi za **Prostinu**?
- SIME: (koji se u to vratio) Sto je opet?
- MATE: Dosapnuo mi putem fanat. Nesto se grubo skuhalo. Vele:

POLDO: (nestrpljivo) Ne biste o cem drugom?

MATE: Pravo se jos ne zna. Vojska potegla, kordun i cijeli onaj kraj odrezala od svijeta. Neki su se nasi razbježali po sumama. Sad ih traze. Tesko onom koga uhvate!

POLDO: Luda celjad.

SIME: Zasto?

POLDO: Ti suti! Zar nije ludo i arci-ludo htjeti glavom o zid?

SIME: E onda pokleknimo pred njima pa gotova pjesma!

MATE: Pitañje je bas u tome. Kako da goloruk ubijas ove tvoje zalosne dane, a da ti pri tom ne nastrada obraz?

POLDO: Sila je sila.

MATE: Jest, i nada je - nada, a nasi stari govorili su cak i za Napoleona: kako dosao, onako ce i poci! A Napoleon je bio tic, a sto su ovi ovdje?

SIME: I ja velim: sto su ovi ovdje? (Polde ucini kao da ce mu zacepiti usta)

MATE: Mozda u tome i nema mrznje, ali oduvijek smo preblizu bili: mi njima i oni nama. I nikada jednog lijepog dana! Oni nama barbari, a mi njima sve ono drugo.

SIME: E, da smo svi kao moj ujak Martin...

MATE: Necu reci, ima i medju njima ljudi. Evo, i onaj sto u vas jede. Jerolimovi ga uvelike hvale. Vele, da mu je djed bio nekakav "libero pensator", otac republikan, ne moze da gleda ovo oko sebe, i vec je nekoliko puta digao glas protiv silnika, i odnio, dakako, batina. Sad je u Parizu, a i sin je morao ostaviti Trst, gdje mu se rdjava pisala i tako se dovukao ovamo...

POLDO: I bas ovamo - k meni... Neka doznaju, pa... (na dvoru iz podaljega pucanje)

LUCE: Nebog nas gospodin! Bog zna, sta rade od njega!

POLDO: Neka se da razlogu! Pametan je, pa bi morao znati, da kome se je moliti, nije mu se groziti. (Simi) A sto me ti tako posprdno gledas? Mislis li ti, da ne bih i ja najvolio, da ih vrag... (dosjeti se) pobrza k vratima i zaviri na dvor)

LUCE/ Bog zna, sto nas jos ceka. I sve sto vise razmisljam...

Je li vam rekao gospodin, da oni iz Trsta pitaju sliku nase

male Mare? Sve se nekako cini, da bi mi je htjeli da oduzmu.

MATE: Danas je sve moguće, Luce -

LUCE: Ako i vi mislite tako, onda neka mala ostane tamo.. Ja cu ovih dana do nje i...

MATE: Grjehota da ono dijete dospije u Bog zna kakve ruke.

LUCE: Nece. Ona je moja i ja je nedam!

MATE: Boze dragi, nikada necu zaboraviti onog dana kada smo ~~je~~ ispratili na Rijeku nju i svu drugu djecu. Oni u svijet kao na pir, a mi u ove nase domove natrag kao u pusto groblje. Nema na svijetu nista tuznije od sela bez djece.

LUCE: (zamisljeno) Puna mi je kuca bila nje i njezine pjesme. ~~X~~ I sada bi htjeli (vani iz daljega opet pucanje. Svi se trznu)

MATE: (dok placa) Ona moja stara kukavica doma bice u strahu. (Ustajuci) Nego sto ce joj ni strah. Vise nego umrijeti - ne mozemo! Bog s vama, ljudi! (ode)

LUCE: Bog, barba, Bog! Majcice Bozja s Trsata pomoz nas!

POLDO: (Simicu) I ti jos nosis u kucu nekakve nesretne papire i tu ih sakrivas, da ih jednog dana nadju, pa da nas sve dignu u zrak!

SIME: Vise nego umrijeti - ne mozemo, rekao je barba Mate.

POLDO: A muke? Konfinacije? Tamnice? Zar nije to gore od smrti?

SIME: Od svega najgorij~~x~~ je strah. Osobito taj vas, koji i meni veze ruke...

POLDO: Htio bih te vidjeti, kako bi ti bilo da ti ih oni vezu! Da moras dane i dane gnjiti onkraj brave...

SIME: A sto ce meni i ovakvi dani - bez sunca! (Nesto se na kucnim vratima pomaklo)

POLDO: (preplaseno) Tise!...

LUCE: Bit ce da je bura...

SIME: Da je moj pokojni ujak Martin ziv...(opet onaj neki mukli udar na vratima) ne bi on hajao ni za tamnice, ni...

POLDO: (zvjerajuci plaho prema vratima) Suti... (Vrata se naglo otvore - pojavi se Mare. Caskom stane na pragu, onda se uz vrisak neuzmjerne sreće i radosti izgubi u Lucinu narucaju)

MARE: Mama, moja dobra mamica...

LUCE: (kao izbezumljena od cuda) Ma sto! Je li moguće? Ona - ti - nasa mala - nasa mila Mare? (Poldo ne zna sto bi. Sav zaprepasten sten poleti k vratima da ih zatvori, potom se kao bez glave prohoda po sobi, dok Mare klicuci od sreće ne skoci i k njemu, ovjesi mu ruke oko vrata i zivo ga poljubi. Onda sve onako klicuci pohita opet k Luci, koja se medjutim od uzbuđenja spustila na stolicu i sjede joj na koljena. Luce joj obuhvati glavu, ljubi je, grli, a Mare se oko nje mazi kao onda, dok je jos sasvim malena bila)

MARE: (kao da je tek sada ugledala Sima) A ono je Simic... (Skoci do njega, hoće i njega da poljubi, ali na jednom stane)

LUCE: A sta cekas?

MARE: (stoji - pa se zivo nasmije. Smije se i Sime) Simic! Simic! (zivo ga poljubi i vrati se k Luci)

POLDO: (svedj uzrujan) A kako si ucinila?

MARE: Sto?

POLDO: Pa - to? Kako si presla?

MARE: Ja ne znam. Presla pa - evo me!

POLDO: (jos uzrujaniji, zaintaci) Presla - pa evo me!

MARE: A da sto!

LUCE: Sto nisi prije javila?

MARE: Vise nisam mogla da cekam, te ja juce: i Slavoniji i mojoj dobroj hraniteljici jedno srđacno zbogom - pa put pod noge! A kako mi vi?

POLDO: Nije to: kako mi vi? - Vec sto ee oni kad doznaju?

MARE: Ko su ti - oni? A vidim... Pa - nalagat cu ja njima bilo sto. Vec su me neki njihovi pitali, otkud dolazim?

POLDO: E, znao sam ja...

MARE: A ja se njima samo osmjehnula i - oni meni...

SIME: (namracen) E - jasno...

LUCE: A je li ti mило te si se vratila? Pa vidim ti na licu... Ne budi ti zla, kako si mi uzrasla... Kako ti je bilo tamo?

MARE: Dobri ljudi voljeli me i pazili kao svoju, ali sto ce te da vam kazem: tek sto sam se u njih dobro najela, vec sam se zazeljela vas, naseg sela, mora... More mi nikako nije moglo iz glave. Govorila sam: kako bi Slavonija jos ljepsa bila

kad bi se po njoj igrali oni nasi modri valici! Svi su mi se smijali, a momci me onuda i danas zovu: pola riba - pola seva...

SIME: Zasto seva?

MARE: Valjda zato, sto rada pjevam. A ko tamo ne pjeva! Na sijelu, na putu, u kolu:

Imam diku ko ruzmarin lipu,
Nije taki ni ruzmarin svaki...

To se igra pjeva dok se kolo igra. Ebo ovako: (prebire nogama)

Ide jesen, ide Gospa mala,
Mila majko, ja bih se udala...

POLDO: (Luci) Ama sta joj ne kazes, da se ovdje ne pjeva i ne plese nego kako drugi hoce?

MARE: (svedj igrajući nogama cvrknu ga malo prstom po nosu)

Oci moje, veselo gledajte,
U staru se diku ne uzdajte...

LUCE: (zagrlji je) Boze, Boze,! Ovo dijete!.. Uvijek ista - pravi vrazic. (najednom se smrkne) A oni tamo bi htjeli...Neka samo dodju...

MARE: Ko to - mama?

LUCE: Ima vremena - kazacu ti vec...

POLDO: A zasto ne odmah? Ne razumijem, sto treba tu odlagati.

MARE: Vi me plasite... Sto je to?

LUCE: Nije nista... Oni iz Trsta - ta znas....

MARE: No, pa sto bi htjeli?

LUCE: Pitaju za tebe...

POLDO: Pitaju...pita ju.. Kazi ti njoj, sto ti je danas rekao zupnik - sve po istini.

LUCE: Sto je rekao? Da bi je mogli traziti...

MARE: Mene? Ni da mi pozlate put ne bih isla...

LUCE: Brava, moja mala! A mislis, da bih te ja dala?

MARA: (S usklikom dječinske radosti) Jos ne mogu vjerovati, da sam tu, s vama, mili moji! Kako mi je lijepo! Svi su domovi dobri ali svoj je najbolji! Nas dragi stari zvonik! Da znate kako mi je srce proplakalo, kad sam ga nakon toliko vremena prvi put ugledala, onamo sa vrha sv. Jelene! I sto sam dalje isla cinilo mi se, da to on k meni prilazi blize, kao da bi mi

htio nesto da kaze.../Stanka/(Medjuto pao mrak i Luce zapali svijetlo. Napolju na mahove bura. Uto se otvore vrata i udje Ferrari/

FERRARI: Buona sera! (Poldo se klanja: buona sera! Buona sera! Ferrari zamakne u sobu. Poldo izlazi napolje kroz vrata na dnu.)

LUCE: Ajde Mare. Sad ce onaj gospodin unutra da vecera. I ti mora da si gladna...

MARE: Bas i jesam.

LUCE: Dozi cu odmah (ode)

MARE: (Simi) A kako ti Simicu? Nekako si mrk. Pisala mi je Milka Juriceva, da uvijek nesto brundas kao medvjed....

SIME: MILka..? Lijepa firma! Neka je ko od njihovih samo malo zivlje pogleda i vec ce mu se slatko da nasmijesi.

MARE: Pa to sam malo prije i ja uradila.

SIME: (tvrdo) Vidim... Sve ste vi jednake!

MARE: Ta valjda nismo!

SIME: Bolje ne govoriti. (Pridje prozoru)

MARE: (Poslije stanke svedj nasmijana) Kamo si se zagledao?

SIME: U ono svijetlo dolje pod Cresom. Parobrod neki, sto juri na Vela Vrata. I mislim da mi je biti na njemu, da me odvuca bilo kamo. Najvolio bih u Australiju.

MARE: (prokseno) Zasto bas onamo?

SIME: Da sam sto dalje od ovog pakla, od ove sramote. U njoj se samo izjedam a pomoci sebi ne mogu. Jest, onamo bih htio, u sume, medju divlje zvijeri, samo da mi nije ovdje gnjiti. Ako sam vani na ulici: brnjica, ako tu u domu - vezane ruke - ne mozes da dahnes. Do vruga i zivot takav!

MARE: (nasmijano) Znas, sto bi rekli oni moji u Slavoniji da te cuju?

SIME: (mahnu rukom i ne rece nista)

MARE: Rekli bi: ljubav - neka nesretna ljubav!

SIME: Ajde ti i ljubav! A jesu li ti pisali da je Cilina Pepica otisla za neka njihova zbiru, agenta, sto li?

MARE: Pisali su mi i to.

SIME: I da ona ista Milka Juriceva vec pomalo - kako biste vi u Slavoniji rekli asikuje s nekim njihovim financijerom?

MARE: Pa valjda nisi ljubomoran?

SIME: Ja - ljubomoran? Jos jedanput tako, pa da svrsimo razgovor.
Za uvijek!

MARE: Ta nemoj Simicu. Ja se salim. A sto je do Milke - i kad bi htjela poci za onoga - kako si ono rekao - ne bi joj dali njezini.

SIME: Ne bi joj dali! Odbrusila je vec ona njima da su i oni od kože i mesa kao i nasi... (stanka) Sto velis na ovo?

MARE: Sta ja znam....

SIME: Tako dakle....?

~~MARE~~ LUCE: (iz druge sobe) Mare!

MARE: (~~MAKAKA~~ Evo me! (ustane i zapjeva Simi pod nos)

Ja sam djavo, moja dika lola,
Al ce doci lola po djavola. (Ode u pokrajnu sobu)

SIME: (za njom) Sve ste vi jednake... (~~max~~ Sam. Neki daleki zamor. Sime stoji, osluskuje, otvara kucna vrata i opet osluskuje. Vani mrak, a on stoji pod slutnjom da se vani negdje nesto tesko zbiva. Ulazi Poldo)

POLDO: Sto je to opet? Sa strane crkve kao neko svijetlo - crveno - cudno... a tamo iza kuce, pod brajdom - zakleo bih se da sam vidio covjeka kako se sulja. Zatvori vrata!

SIME: Idem da pogledam...

POLDO: Ne ces... Jos i to! (Izdaleka prasak) Evo - nocas ce mo svi u zraĳ...

LUCE: (uleti sva usplahirena) Boze, sto ovaj unutra pripovjeda. Sve ce da popale. Na trg su iznijeli crkvene knjige, "krizni put", zastave - iz zupnikove kuce pobacali sto su mogli kroz prozor i napravili kup jedan veliki, zalili ga benzinom i zapalili.

MARE: (izasla za njom sva preplasena) Nas tuzni gospodin. Hoce li ko da mu pomogne?

SIME: (s gorkom ironijom) Evo - kako mu pomazemo...

POLDO: A sto bi htio - vrazе - da i tebe zgrabe i utuku? (priduseno) Radije idi i pokupi ono sto si sakrio i -- (umukne jer uta izlazi Ferrari)

FERRARI: (s bolnim osmjehom) Quanti auto da fe! Koliko se toga spalilo na svijetu... Libri, manoscritti, monumenti artistici e del pensiero - pa nista! Ne vide - non vedono, a tisucu puta su

culi, da su misli jace od maca i ognja! Non vedono! Buona notte!
(ode).

SIME: (poslije stanke) Idi do vraga ti i te tvoje prodike! Svi ste vi
jednaki.

POLDO: Umuko! ~~Kae~~

LUCE: Nemoj tako, Simicu! Nije on kao oni drugi. Na licu mu se vidi...

SIME: Ma sto se vidi! Svi su oni jednaki: izvana kao secer, a iznutra..

POLDO: Hoces li vec prestati jednom! (zaključa vrata) Sad utrnite
svijecu i svi u kuhinju! (zamakne desno)

LUCE: (Simu, koji se ne mice) Pa i sam si cuo, sto je barba Mate da-
nas govorio o njemu. Oca su mu malone ubili i...

SIME: I vi mu vjerujete? Kao da nisu oni svi takovi. Lazu, mazu iz-
misljaju, pletu, dok se ne zapletu...

MARE: Svi nece biti takvi, Sime....

SIME: Sto? - I ti! - Pa - dakako.... (nasmijehnu se trpko)

MARE: Samo cas slusala sam ga unutra, dok je govorio i gledala mu u
oci. Vjeruj... Dobre su one njegove oci - ne lazu...

SIME: Jer nemaju jezika, ali da ga mogu isplaziti - cula bi i njih.

MARE: Krivo sudis, Sime!

SIME: Sad ih i ti brani!

MARE: Ne branim ih - tek...

SIME: I sama si pricala. kako si im se smjesila i - oni tebi....

MARE: Ali - molim te...

SIME: Sve ste vi jednake! Milka, Pepica i

MARE: I ja....

SIME: To ~~ees~~ ces ti bolje znati. Najzada - sto je do tebe - nije ni ~~mae~~
cudo...

MARE: Uistini! A zasto ne?

SIME: Sta ja znam, pitaj mater, zupnika...

MARE: (smijuci se) Simicu, ti si malo cvrknut!

SIME: (Sve razdrazenije) Mozda sam ja i lud, ali da si ti onako - po
dusi i krvi... nasa - ne bi im se smjesila, ne - nebi?-

(Otključa vrata, silom ih otvori i sune napolje)

MARE: (se odjednom snuzdi, nekoliko trenutaka gleda nijemo preda se)
Ja da nisam - nasa....

LUCE: Ostavi ga... takav ti je on vec od nekoliko vremena. Otac na

jednu stranu - on na drugu - a ja između njih kao... Malo mu je dalo u glavu i to, što su se dvije naše nešto priklonile k njima i sada vas one sve trpa u jednu vreću.

MARE: Ali ono - da nisam - naša... Što je time htio da kaže?

LUCE: Danas je bio tu zupnik- i barba Mate - pa se govorilo o tebi, o onima u Trstu....

MARE: Da, ali što ima to s nama, što Simić veli, da nisam - naša... ?
(zaplace. Luce je miri)

POLDO: (na vratima desno) Što čekate da ne utrnete svijetlo? Gdje je onaj nesretnik?

LUCE: Otisao....

POLDO: (uhvati se za glavu) Kuda? Je li poludio? A vi dvije - kao da nije ništa! Svi vi hoćete moju propast! (priguseno) Moju propast! (kao da se vratima nešto pomaklo)

LUCE: Eno ga - umiri se... (Vrata se otvore, unutra stupa čovjek sav nakostrusen, otrcan, zemljom postrapan, blijed i ispacen, kao da je iz groba ustao. U jednoj mu je ruci stap u drugoj zguzvana kapa)

NEZNANAC: (sav zadihan) Ja sam iz Proštine...

POLDO: (kao izvan sebe) Što? Vi...

NEZNANAC: Nebojte se - ja sam od naših... U buni nismo imali sreće...

POLDO: (zagrane se na nj) I vi to meni pričate - u ovim momentima! Neću da čujem! Ništa! Ništa! Nije ovo kuća za takve razgovore.

LUCE: Nemoj tako s čovjekom: kazi mu lijepo - razumjet će...

POLDO: Nemam ja tu više šta da kažem...

NEZNANAC: Ne budi vas strah... Tri su me dana gonili po sumama, dok mi nisu izgubili trag. I bio bih im umakao, da nisam tu našao na njihovu silu. Da mi se gdje sakriti - još samo dok odu...

POLDO: Kod mene nikako! Vi ne znate, da mi glava visi na jednom samom koncu. Dosta! Idite! Imam ja drugih briga! Ah, onaj moj sin ...

NEZNANAC: Gospodine - ja poznam ovu kuću već više vremena. Svi ste vi dobri, i nećete mi uskratiti, što vas molim. Sakrijte me bilo kamo, a čim odu, smugnut ću u sumu, pa preko granice. Ajde, gospodine, imam ženu i djecu...

POLDO: Imam i ja. Jos vam jednom velim: ostavite ovu kuću, da je ne uvalite još u veću propast.

NEZNANAC: E, pa kad drugcije ne ide... Umoran sam, noge mi ne daju naprijed - vidim: svrseno je! I ne ostaje mi drugo, nego da im se sam predam. Bolje tako, nego da me vuku i mrcvare okolo. Molim: gdje je općina?

POLDO: (nesto blaze) Odmah iza crkve. Tamo je njihova straža. Njoj se prijavite. Vidite i sami: bice najbolje. Ali ne recite, da ste se svratili ovamo - jeste li culi?

MARE: (Koja je citavo vrijeme gledala u neznanca s neizmjereno mnogo tuge i samilosti) Ja cu vam pokazati.

POLDO: Sto mu to treba? Je si li pri pameti?

LUCE: Kud ces, Mare, zaboga - u noc?

MARE: Samo dva koraka - dok covjeku pokazem. (Neznancu) Dodjite!

NEZNANAC: Tuzna nasa sreca. (Izidje sa Marom)

LUCE: Mogli smo jadnom covjeku naci kakov mali kutic...

POLDO: Ne mucu me! (stanka) Ovo nije zivot, ovo je pakao! Sto ce biti ako doznadu! Jos i ona... Koji joj je vrag sunuo u glavu! Neka je samo vide s onim buntovnikom...

LUCE: Nista joj nece...

POLDO: To je ono: njoj nece nista, ali ce zato mene zvati da odgovaram, Jos je nema! Kuda je djavola zaslala.

LUCE: Ta za volju bozju - jedva je izašla! (Vrata se otvore, ulazi barba Mate)

POLDO: Otkuda sada ti najedanput? Je si li gdje vidio onoga moga smusenoga sina?

BARBA MATE: Vidio sam ga... Dajte mi da malo sjednem... Ovo je vec bogami - dan suda Bozjega! Doma plac i lelek - a tamo na trgu - rasap!

LUCE: A pop Jure? (ulazi Mare)

MATE: Evo - to je, sto nije ni meni dalo mira. Ostavio sam zenu vise mrtvu nego li zivu i izisao, da budem siromahu, - ako moguće - od pomoci. Za sreću - njega su vec prije pozvali u goru k bolesniku i vec je uredjeno, da se nocas ne vraca. Ali da vam je vidjeti sto su uradili od njegova siromastva? Od knjiga, slika njegovih i crkvenih? I sve otislo u dim i pepeo. (ugleda Maru) Ma koga to vide oci moje! Mare, nasa Mare! Pa to si mi ti?

MARE: (rukujuci se s njime) Nas dobri barba...

LUCE: Banula iznenada:...

POLDO: Pustite ga neka govori!

MATE: U ovu nasu strahotu....! I tako, braco moja mila - sve sam dim i pepeo. Spasao sam ovaj stari "Oce budi volja tvoja" - neka ti je, Mare za uspomenu. (Mare zahvali)

POLDO: Dobro, sad se i to svrsilo - a sto se jos ne vraca onaj moj...

MATE: Nije se svrsilo. Doslo nesto drugo: vele, da je tu vidjen neki nas covjek iz Prostine... (Mare protrne)

POLDO: (skoci) Pa - to je onaj - zacijelo! Htio da ga sakrijemo, a ja - ne brate! I onda je rekao da ce ~~se~~ im se sam predati, a ova nesreca ovdje (pokazuje na Maru) jos mu se sama ponudila, da ce mu pokazati put. Sad vidi, u kakvu me propast guraju!

MATE: Pa on se uopce nije nikome ni prijavio.

POLDO: Sto?

MARE: (sva blijeda) To je, sto sam vam bas htjela da kazem: tek nas dvoje onamo kod lipe, a on se najednom predomisli, stane i rece: -ziv im necu u ruke! I koliko bi okom trenuo, izgubi se u noc.

POLDO: (izbezumljen) A ti?

MARE: Sto sam htjela? Preplasila sam se i evo me tu...

MATE: Naci ce ga oni - ako ne nocas - sjutra, a ti Poldo nemoj sada ~~se~~ sebi da uzmes k srcu, ako ti kazem....

POLDO: Sto si stao! Govori!

MATE: To da su trojicu nasih mladica pritvorili... I njega - Simica...

POLDO: Sto si rekao? Nije - nije moguće! Moj sin - u zatvoru! Ne ~~se~~ vi hocete da me plasite... Ludi ste vi, ludi, ludi,.. (klone)

MATE: Umiri se... Nije nista. Otsjedice jednu noc - sjutra ce ih pustiti - mozda i prije - cim onoga nesretnika uhvate - a uhvatice ga, jer ih je kao mravi.

POLDO: (muca nesto neartikulirano, sav se odrvenio, Luce ga sva uzasuta pridrzava i vodi prema vratima desno)

MARE: (sva blijeda i drhtava ozire se ukolo i kad vidje da su njih dvoje sam-i)/ Barba Mate... onaj covjek... ja sam ga sakrila... spominjao je zenu- djecu,.. srce mi nije dalo.

MATE: (s blagim osmjehom) Vidio sam ti na licu - drago dijete! Dobro si ucinila! Bog to vidi...

MARE: (uzbudjeno) ~~Ali~~ Ali on - Sime....?

- MATE: Lako za njega - mlad je, - dok onaj siromah... Gdje si ga sakrila?
- MARE: (priduseno) Otraga - u stalici. Zakopao se medju drva. ...
- MATE: Dobro. (stropot kamiona iz daljine) Ovo oni odilaze - a ja cu do njega. Uputicu ga u vucju jamu, gdje se vec sigurno i zupnik sklonio. Sjutra cu ja onamo i pokazat cu mu put do granice.
- MARE: Svejedno, barba, ja necu imati mira. Zao mi je covjeka, ali da ga nisam sakrila, Sime ne bi sada bio u zatvoru.
- MATE: Imaju vec oni davno zub na njega.
- MARE: Ali ako ga sjutra ne puste? Nece mi ostati drugo, nego da se sama prijavim.
- MATE: Ne bi ti vjerovali! A onda - ja poznam Simica u dusu: njega bi ljuto uvrijedilo, kad bi svoje oslobodjenje imao da zahvali svome zasuznjenju. On, koji se ponosi, da je rodjeni necak Martina Bjeloglavca!... Ti ga jos ne poznas: Sime je dusom i srcem nas. Malo cudan, okosit, kao sjekirom odvaljen, ali od korjena nas, od korjena nasega - hrvatskoga....
- MARE: (kao zignuta u srce) On je nas (poslije neduge stanke) A - barba Mate - sto sam ja?
- MATE: (zacudjen) Sto si ti?
- MARE: Da, je li vama kad doslo u pamet, da li sam pak ja - nasa?
- MATE: Boze dragi - a da sto si nego nasa?
- MARE: (tuzno iako u nekom strahu) Barba Mate, vi znate, kako sam ovamo dosla...
- MATE: Znam, ali ko to vise i spominje? I otkuda tebi najednom ta misao? Da li si nasa? Ti - ti? Ama, dijete! Ti si dosla ovamo k nama s dusom cistom kao i glatkom kao Bozje nebo i sto su ti urezali u nju u kuci, u skoli i onamo preko u nasoj miloj Slavoniji - to ce i ostati. Neka te dakle ne mucu ona misao... Nasa si i bices nasa do vijeka! Nasa Mare - nasa dobra Mare! I sad mi ne plasi! Evo ti u ovoj nasoj staroj ~~knjigi~~ knjigi ove slike: ajde, procitaj, sto pod njom pise!
- MARE: (s prelomljenim glasom) "Ja sam majka lijepe ljubavi i svetoga ufanja..." (prinese sliku k usnama)
- MATE: I svetoga ufanja! U to treba da vjerujemo svi i bice dobro!
EveNego vrijeme je, idem ~~pa~~ k onom nasem siromaku, a ti odmah

zatvori za menom vrata i ~~svijetlo~~ ugasi svijetlo. (odlazeci)

Dobro si djelo ucinila!.... Mare, nasa Mare... (ode)

/Dok Mare zatvara vrata i utrne svijetlo - zavjesa se pomalo
spusta/

LUCE: (nesto sprema. Ulazi Tinka)

TINKA: Malo sam zakasnila. A jesu li pak druge stigle?

LUCE: Sve su unutra, Tinko!

TINKA: Cine mi se nekako odviše tihe. Ni Marin se glas ne cuje.

LUCE: (kima glavom) Nije ona vise sto je bila. Samnom govori, a misao joj je Bog zna gdje. Jutros sam je zamolila, da mi sto zapjeva, a ona meni: - Tuzne pjesme ne znam ni jedne, a vesele mi ne da srce.

TINKA: Nesto joj je na dusi. Dok je Simic bio u tamnici, moglo se misliti, da je zbog njega, ali sad je on slobodan.

LUCE: Slobodan je - da, ali uvijek mrk. Malo govori i kao preko srca. Mucno je sve ovo, Tinko! I traje... I ja ne vidim, kad ce se svrsiti i kako! Evo i jutros su mi pozvali na opcinu muza. I jos je tamo. I ne znam zasto.

TINKA: Ja bih vas, Luce, nesto pitala, ali sama ne znam... Ne bih htjela da Mare uzazna - vi joj necete reci, je li da necete?

LUCE: A sto bi to bilo?

TINKA: Vi znate - onaj mladac - onaj talijanac, koji je u vas jeo. Ona ga je cesto spominjala i uvijek s puna srca: da nije kao drugi i da o nasim ljudima govori najbolje i najljepse. Sad je i on u tamnici - zbog nje... Covjek nikad ne zna, Luce...

LUCE: Znam, sto mislis, ali ne bih rekla... On ju je obrani od onih crnih muskardina - pa mu je u srcu zahvalna i boli je, sto on mora sada zbog nje da trpi. To je - i koliko je poznam, nista drugo. Jer eno i sinoc, kad nam je ono stigao iz Losinja glas, da se je neka nasa daljnja rodjaka vjerila s jednim njihovim, ona mi je sva rastuzena kazala: - sto ce sada Simic kada dozna?

TINKA: E, onda, Luce, kao da nisam nista rekla...

LUCE: Nego ima nesto drugo, sto mucu i nju i mene.: ona neka pisma iz Trsta. Sada, otkad su nam digli zupnika, navaljuju kroz opcinu da malo nadjemo ucitelja iz talijanskog jezika, jer da ce joj trebati. Cemu? I tako je i nju i mene strah, da bi jednog dana moglo nesto da dodje i....

TINKA: Ali ona je vasa;:;.....

LUCE: E, ali sila sinko! Sto mogu ja ovako nevoljna! Mala to vidi - i ti znas, kako je, kad se tuga uza srce veze. (stanka. Ulazi Poldo. Olaksano) Evo ga! Hvala Božu!

TINKA: (trgne se) Dobar dan, gospodin Poldo! Evo tako - idem i ja malo unutra (zamakne u sobu desno)

POLDO: Opet nekakvi komploti!

LUCE: Ti tvoji vječni komploti! Mare je djevojkama spremila neke vezove - stvari nikad ljepse! - I sad im odabire boje i uci ih, kako ce ih imati da sloze. Sto je dakle? Zasto su te zvali?

POLDO: Boje? Mislis li ti da su boje tako neduzne stvari i da oni svaku od njih gledaju jednakim okom? A tek ovo skupljanje - ~~skupljanje~~ danas u jednoj, a sutra u drugoj kuci, sto su to, vele oni, drugo nego li komploti, "congiure", zavjere..?

LUCE: (podrugljivo) I sto jos?!

POLDO: Trebala si malo prije biti na opcini, pa ne bi pitala: sto jos? Ne znam, kako sam izdrzao. Iza mene dva oruznika, sa strane nekoliko crnih, predanom nacelnik, a ja medju njima kao da sam nekome od njih ubio cacu. I sve za tudje ludosti! I grijehe i prkose?! Jest, jer sto je drugo nego li prkos, sto vec mjesec i mjesec izvodi ona tvoja, ona (podrugljivo) nasa Mare? Da te samo pitam: ko je onome iz Prostine pokazao put, kuda ce da utece?

LUCE: Makar ko bio - Bog mu dao zdravlje!

POLDO: A moj sin, koji je zbog one njezine ludosti camio u tamnici punih sest mjeseci? On neka placa, a onima, koji su krivi - neka Bog da zdravlje! Fino - po moju dusu!

LUCE: Placaju i drugi ni krivi ni duzni!

POLDO: A je li to pravo? A onda sve ono drugo. Svi znadu kakvo strasno prokletstvo visi nad onom ludom Prostinom, i da vec samo ime Prostina nosi sa sobom progon, tamnicu i sve druge nesrece, a usprkos toga - gdje se sabiralo i gdje se jos i danas sabire novac i odijela za onu suludu celjad? Samo u nasem gnijezdu. A ko to vodi? I opet ona tvoja....

LUCE: I kamen se na kamen oslanja, kamo li nece covjek na covjeka, govorio je nas "gospodin".

POLDO: Dobro, te si spomenula i njega - popa Jura. Mislis li da oni

na općini ne znadu, da mi je ona nosila hranu, dok se ono sakrivao u "Vucjoj jami"?

LUCE: A da smo ga pustili poginuti od gladi, oni bi prvi na nas, da smo "Croati" barbari, bez srca i duše!

POLDO: Moguce, ali sada, vele, da je to plod mrznje na njih i na sve njihovo. Tako i one nedjeljne setnje na brda, gdje se u crkvama cuje jos po koja hrvatska rijec. A ko je to organizirao? I opet ona, i samo - vele oni - usprkos novom zupniku, koji hoce da se u crkvi pjeva latinski.

LUCE: Da me noge bolje nose, ja bih isla. Radije nego li da gubim dusu, gledajuci kako se ovaj njihov "reverendo" previja i kao zvrk poskakuje pred oltarom. Nije ovo za nase oci.

POLDO: Lako je tebi sada tako - tu preda mnom. Htio bih te vidjeti tamo.. vele: zapovjed je jasna! Po ulicama djeca hrvatski govorit ne ~~smiju~~ smiju. I kad je ucitelj zatekao jednoga "inflagranti" i zadržao ga u skoli do Zdrave Marije, sto je ona ucinila? Dva sata je pped skolom cekala onog derana, i kad je izisao, cucnula je, gotovo poklekla preda nj, i grlila ga i ljubila i onda mu je nabila usta bonbonima i drugim slatkim stvarima - i sve ga pitala, da li je puno gladan?

LUCE: Takova je ona uvijek bila. Ti se sjecas: kad bi na ulici naisla na prosjaka, ne bi mirovala, dok joj nismo dali kruha i casicu vina za "nebogega siromaha".

POLDO: Nabrojili su oni meni jos i drugih stvari. I onaj krijes na dan ~~sv.~~ sv. Cirila i Metoda.

LUCE: Pa nije ga ona zapalila, vec drugi. Zna se i tko!

POLDO: (ljutito) Pa zasto se ne pokaze prstom na krivca?

LUCE: Jer se nasi ljudi drze one kastavske: sam ga ja, moj brat, mojga brata brat i sudac Kinkela i svi do vraga tega! Jos ga je stara Mare s preslicom badnula....

POLDO: Lako je tebi ovdje petljati, jer tebe nitko ne zove na odgovornost, vec mene - kao da sam ja necemu kriv, ili kao da sam ja onoj frajli caca ili ona meni kci. I opet velim: meni je svega toga dosta! Sav sam slomljen, kad je jutros dosao po mene fanat, mislio sam, da ce se zemlja podamnom otvoriti. A vi: sudac Kinkela stara Mare... Lako vama, ali ce te vec drugcije pjevati, kad

vam jednog dana dodje zapovjed da se krcma zatvori. A to ce doci: vidio sam ja iz njihovih rijeci danas. Vasa je "taverna" jedna spelunka - vikali su na mene, - "un covo di rivoluzionari" - leglo skandala, svadja i tucnjave, kao sto je bila i ona od prosle nedjelje...

LUCE: Tucnjava od prosle nedjelje! A ko ju je zapocao? Jesi li pokazao prstom na krivce? Jesi li im rekao, da je krcma bila malo ne sasvim prazna. U jednom kutu dva iz plominjske strane a u drugom onaj nebogi Ferrari? I da je sve bilo mirno, i da je pakao nastao tek onda, kad je vrug donio unutra one njihove!

POLDO: Kako ti to sebi fino zamisljas! - Jesi li im rekao ovo? Jesi li im pokazao ono? - kako da se pred njim moze nesto reci ili pokazati! Kad oni otsjeku: basta! - nema tu vise pogovora. Tako i kad kazu: leglo svadja i tucnja, onda ostaje leglo svadja i tucnjava, e basta.

LUCE: Dobro, ali valjda ne misle da je onoj tucnjavi kriva nasa Mare. Ti znas kako je bilo. Pomagala mi, mirno ih je posluživala, a oni kao vuci oko nje i jedan najpijaniji vec je protezao prema njoj svoje blatne rucetine, i da nije bilo onog Ferrarija, koji je mahom skocio i ucinio da im je izmakla...

POLDO: Ja to sve znam, ali ja sam ti vec davno rekao, da nam onaj mladi gospodin nece donijeti sreće.

LUCE: To mi je hvala, sto danas sjedi u zatvoru - moze se reci - mjesto tebe.

POLDO: (zgranut) Mjesto mene? Molim - kako to mislis?

LUCE: Kako mislim? Reci: cija je duznost bila da prvi skoci medju one napasnike?

POLDO: Tvoja... (podrugljivo) Majka... Jest, kao lavica morala si da se bacis medju njih...

LUCE: A ti da mirno gledas kako i mene dave....

POLDO: Sve to nema smisla... Ona nije meni nista - a i to tvoje nazovi materinstvo nece biti duga vijeka - ja ti kazem. I danas su me pitali: koliko je mala napredovala u talijanskom jeziku, a kad sam se stao da izmotavam, oni na mene kao vuci, dok mi nisu na kraju odbrusili: Sad je i onako svejedno. Mala nek bude spremna, danas dolazi po nju mati...

LUCE: (zaprepastena) Sto? Danas?....

POLDO: ~~XXXXXXXXXXXX~~ Ona iz Trsta - pokazali mi telegram....

LUCE: To nije istina - bhoces da me mucis....

POLDO: Opcina nije daleko: Idi i prōpitaj se! (Luce ostade kao osinuta) Ulazi barba Mate) I za tebe su me pitali! Bozji covjece, sto se igras vatrom? Gdje si sve ovo vrijeme?

BARBA MATE: Pohodio sam popa Jura u njegovoj novoj postojbini. I evo me tu. (Luci, koja je medjuto donijela vino) Vidim vam suze, Luce. Sto je to opet? Cujem, da se je Sime vratio prekojuce?

LUCE: (placuci) Ako je istina, sto Poldo veli, hove da mi je odvedu...

POLDO: Dolazi ona iz Trsta. Vidio sam telegram. E

MATE: (zalosno) E, govorio je meni nas pop Jure... Procitao mi neka pisma i moram reci, da iz njih govori srce majke, prave, ro-djene...

LUCE: Da, ali sto veli on - nas gospodin -? ~~XXXXXXXX~~

MATE: Sto ce da kaze? Veli: ako rođjena mati jednog dana zazeli, da je uzme - on kao svecenik - razumijete li me, Luce...

POLDO: Pa to je jasno: ma kakva bila - i najteza grijesnica - majka je!

LUCE: A ja? Ko je nju, onako malu, odbacenu, gojio i cuvao? Tko ju je u danima bolesti strepio nad njom. Tko je gubio noci...? Zar njezina mati rođjena? Recite, barba Mate!

MATE: Sve je to tako, kako vi govorite, Luce. (Sjeca se) Pred ocima mi je sva onako sitna. Uvijek cisto odjevena, nagizdana. Nedjeljom i o velikom blagdanima svi smo se za njom okretali i cudili se kako je na njoj sve lijepo udeseno: i opravica i obuca i vrpca na glavi.

LUCE: I jure mi je kazala, da ona ima samo jednu mater i to da sam ja...

POLDO: Sve je to lijepo, ali ja sam ti malo prije kazao, koliko dr-zim do tvoga materinstva. Mozda si, Mate cuo sto se ono desi-lo prosle nedjelje?

MATE: Pricali su mi... Sad vidis i sam, da onaj mladi Talijanac nije kao ovi drugi: on je sam, goloruk, a njih dvadesetak i on svejedno na njih da je obrani. Rekli su mi i sto im je onom zgodom i dobacio: dosta je vec, veli, toga vasega sred-

njega vijeka! Nasi su oci padali za ljudske prava "pei diritti" del' uomo"- a vi...

POLDO: Dobro, tojje on rekao. A ova ovdje - njezina samozvana mati? Tak sto se digla ona gungula - a to ti se svi njezini (podrugljivo) "materinski instinkti" izgubise kao magla na vjetru.

LUCE: Noge su mi klecale, sile me sve ostavile, jedva sam se dovukla do kuhinje...

MATE: Ona u Trstu izisla je napokom u pismu na zupnika sa svojim pravim imenom. I s odlucnim zahtjevom da joj se vrati dijete. Zupnik joj je predocio sve, kako mala ima vas, Luce, i kako vam je sinovski odana i da ne zeli nego do vijeka ostati uz vas i sve tako, ali ona ni cuti. Hoce da joj se vrati dijete, bez otezanja.- Ja vam zahvaljujem, velecasni, pisala mu ona u posljednjem pismu, - ali ja cu se odsada obracati izravno na opcinu.

POLDO: Vec se obratila. I svaki cas mogla bi da bane.

LUCE: Ja je ne dam.

POLDO: Ili ce te ko da pita!

MATE: Nebogo dijete! A da vam je znati, sto je tamo cekalo! Zupnik me je poslao u Trst, ~~da~~ da se propitam. kakvi su ono ljudi. To vam je neki cudni roman. Mati jos je danas ljepotica, a lijep je bio i onaj neki pomorski kapetan, na koga joj je oko palo. Nasli se, zavoljeli se i - sagrijesili. I sve bi se izgadilo, da nije mladica u svijetu pogodilo smrtno tane; ovako je otac djevojke covjek neobicno strog, uzeo novorodjenca i odnio ga u sirotiste. Mlada se poslije udala, ali je prije vjencanja priznala sve. Cini se da je i mladozenja imao nesto na dusi, pa je sve glatko proslo. Prije nekoliko vremena poginula im jedinica. Mati neutjesna, zapala u vrucicu i u onoj vatri dozivala nju, nasu Maru. I da je umire, obekali joj, da ce joj je dovesti. Muzu to nije pravo, ali je zena toliko navaljivala, da je na kraju morao da popusti.

POLDO: I sad je gotovo! A kakvi su to ljudi?

MATE: Nekakvi bogatuni.

POLDO: No eto! Nekako je cudno, ali svi ovi "pod kuntraband" rodjeni imaju sreće.

LUCE: (citavo vrijeme gleda ispred sebe tupo, ukoceno. Na posljednje

se Poldove rijeci trze i rece nervozno): Ajde!....

MATE: To su vam neki Lukovici. Do okupacije - nasi, a sada veliki poturice. Osobito on i sestra mu, sto se prije zvala Zora a sada - Aurora...

LUCE: Ali ja je nedam... Nikako! Radije opet u Slavoniju nego....

POLDO: U slavoniju? A znas li sto to znaci? Znaci, da od raznih svakidasnjih pretresa i istraga ne bih imao mira ni pokoja. Jok!
(Ide prema vratima)

LUCE: Jadno moje dijete. Sto da cinim? Savjetujte mi, barba...

MATE: E - Luce, kad bih ja znao... Sve se bojim... (naglo) Sto veli Sime?

LUCE: Vani je - jos ne zna nista....

MATE: ^(tise) Cekajte Luce, mozda ima jedan nacin... Jest - ja drzim da ima....

LUCE: Da bi vas dragi Bog uslisio!... (iz pokrajne sobe cuju se glasovi. Izlaze djevojke i spremaju se da odu)

POLDO: (djevojkama) Kako vidim, vama jos ne ide u glavu, da ova kuca nije nikakav klostar...

Jedna djevojka: Pa ni mi nismo nikakve koludruce, gospodine Poldo!
(smiju se)

POLDO: Lako se vama smijati, ali ja znam sto govorim. Vas niko ne zove na odgovornost. (izidje kroz kucna vrata).

MATE: E, sto ce mo. Dobri Bog je nasem Poldu mnogo sto oduzeo, a ostavio mu samo onaj njegov mali, nesretni strahic. (Djevojke se smiju) Djeco, pop Jure vas lijepo pozdravlja. Mnogo vas spominje i u molitvi.-(stanka)

DRUGA DJEVOJKA: E Nebogi nas gospodin. A kako mu je?

MATE: Pa njemu je uvijek dobro, kad je medju svojimima.

TINKA: Slusaj, Mare! Cujem da se na groblju kod jezera zbiva cudno jedno. Vec nekoliko mjeseci visi na priprostom krstu kita cvijeca i ono je cvijece i danas upravo onako mlado i svjeze kao i u dan kad su ga onamo ovjesili. Ondje lezi neka siromasna zena, koja je iza sebe ostavila tri sitne sirotice. Sila svijeta polazi onamo: hocemo li i mi u nedjelju?

MARE: (tuzno) Do nedjelje ima jos puna tri dana...

TINKA: No pa sto?

MARE: (tuzno) Pa - rekla sam vam, da mi se od neko vrijeme cini, te cu

se jednog dana nekuda izgubiti, a da vam hecu moci da kazem ni zbogom!

ZORICA: Ti Mate, govoris kao iz evandjelja: sad me vidite, a domalo me necete vidjeti... (sve se nasmiju i pozdravljajuci izidju)

MATE: (tiho Luci) Ostavite me s njom na samu....

LUCE: (zagrli Maru, zaplace i bez rijeci ode desno)

MARE: Sto je materi?... (stanka. Barba Mati) I vi ste mi barba, neka-ko tuzni, zamisljeni. Bili ste na putu?

MATE: I vidio vise zla nego li dobra. Nas nebogi svijet...

MARE: Bili ste i u gospodina...?

MATE: I on jadan. Malo je vec zivota u njemu. Mnogo smo govorili ti tebi.

MARE: Sto veli - on...?

MATE: Tesko je reci - ni sam ne zna....-

MARE: (prestrasena) Sad se umijesala i opcina...

MATE: Eto, a opet rodjena majka

MARE: Ali ja imam svoju - a one u Trstu niti znam niti mi je ikada ~~duka~~ dolazila u pamet. Ako dodje - ja cu joj ~~kazi~~ to reci... (poslije stanke sa strahom) Mislite li, da bi me mogli prisiliti?

MATE: Danas je sve moguće. S tim treba ~~časi~~ na cistu i da se u sve to krupno zamisliš. I da nesto udesiš. Sto prije tim bolje. jer sva je prilika, da već nije daleko čas....

MARE: Da udesim? Ali ~~sto~~? kako? Da znate koliko me ta misao mucu i po danu i po noci!

MATE: Mozda bi se nesto naslo? Samo (sa smijeskom) meni je malo tesko dirnuti u neke zice, premda, - da ti pravo kazem - ja sam na ovo sto cu ti reci, pomisljao vec i prije... Ele, Mare, pomisli, da je na ovom mjestu nas dobro pop Jure i ti da se njemu ispovijedas. Mogu li nesto da te pitam?

MARE: Barba Mate, vi ste mi oduvijek bili ono, sto nije htio ili ~~mo~~ mogao da mi bude nas cace Poldo. Pitajte samo!

MATE: Rijec je o Simicu. Ti si s njime odrasla kao sestra, iako si ~~znala~~ znala da ti nije rodjeni brat. Kad si otisla u Slavoniju, on jexu bio - moze se reci * djecarac, kad si se vratila, nasla si momka - lijepa, stasita mladica. Nije li?

MARE: Pa jeste....

MATE: Dobro - ali sad bi moralo da slijedi nesto drugo - za mene malo neprilicnije... Pop Jure izisao bi s tim prūje na cisto, a ja evo, ne znam i ne mogu, vec sve onako kao macka oko vrūce kase. Nego, ti meni reci: da najednom cujes - Simic je negdje nasao djevojku, koju hoce da uzme - kako bi ti pri srcu bilo?

MARE: (smucena) Zasto vi meni to, barba?

MATE: A zasto se ti tako lijepo rumenis?... (stanka) Mare! Sami smo - vrijeme leti - covjek nikad ne zna... Ajde, reci: kako bi ti bilo?

MARE: Rekli ste i sami, da sam sa Simicem odrasla kao s bratom. I to je istina. Dok sam bila u Slavoniji puno sam mislila na nj, cesto mi je bivalo, kao da ce mi se sad na prikazati i odvesti me kuci. Cekala sam ga, da znate, kako zeljno! A kad sam se vratila ne mogu reci, kako sam mu se naradovala, dok on... Vi znate, kako me ono ranio: da nisam nasa!

MATE: Da, ali ja znam i kako ti je bilo poslije dok je on bio u zatvoru. Na tvojim ustima nikad smijeska, ni pjesme ni vesela razgovora, a kad bi smo se samo caskom nasli nas dvoje na samu, ti svedj o njemu i opet o njemu: i kako mu je, i hoce li se brzo vratiti i oprostiti.... I sve tako! Iz svega se dakle vidi, da ti ne bi molo bilo, kad bi najednom cula, da se Simic negdje zagledao...

MARE: Ja nisam nista rekla...

MATE: Ni on mi nije nista kazao, ali kad sam mao prije razgovarao s njime pod lipama, vidio sam mu na nosu, kako ne bi ni njemu drago bilo da ti podjes za drugoga...

MARE: (ugodno iznenadjena) nehotice) Ah!....

MATE: I to "ah"! - Nesto vrijedi... Nego ostavimo - jest, drago mu ne bi bilo - a kako sam mogao uvidjeti, ta misao njega bas i mucu. Simic naime misli, da izmedju tebe i onoga Ferraria...

MARE: Ali, barba, kako moze...

MATE: Evo, to sam ocekivao... No trebalo bi, da ti njemu sama to izbijes iz glave, a mogu li ti reci i -zasto?

MARE: Pa - ja vas molim....

MATE: Jer ja bih htio.... a u ovom bi casu i potrebno bilo,- ne gledaj me tako! - da se vas dvoje - uzmete....

MARE: Barba...

MATE: Ako se volite, razumije se.... Pusti me da iskazem sve do kraja. Ne bih se ja mjesao u to, da se u ovom ~~kom~~ trenutku s tvojom sudbinom drugi ne igraju! Jest, ja drzim, da nam je duznost, da pokusamo sve, kako bi smo te istrigli, iz sloja ljudi, medju kojima - koliko te ja poznam - ti ne bi nasla sreće. Ovo sa Simicem moglo bi da im pomrsi sve planove i da presjece sve spletke i onih u Trstâ i ovih na općini... Cuju, Mare! Sad nije vrijeme, da mi se tu divljacis, vec da pokazes Simicu kako se vara, **ako** misli, da tebi za onim talijancem srce place.

MARE: Meni je onog jadnika, zao, a moram reci da sam mu zahvalna sto se onako ponio prema meni. Vi znate, kako je bilo?

MATE: Rekli su mi, a to je sto Simica najvise pece: ova tvoja zahvalnost. Zato gledaj, da je sto manje ili nikako ne spominjes.

MARE: Da zatajim svoju harnost prema covjeku, koji ce zbog mene camiti u tamnici Bog zna do kada!

MATE: Sve je to tako. Ferrari nas postuje. Nedavno mi je pokazao knjigu u kojoj jedan od njegovih pise, da smo mi Hrvati narod mio i ljubak, rodjeni junaci, a opet kao poslani na ovaj svijet da ljubimo i pjevamo. I to je sve lijepo i dobro, ali Simic za to mnogo ne haje. Ili mu ne vjeruje ili ga uopce takvi razgovori razdrazuju. Trebalo bi dakle s njime drugcije - kako? -Zensko si, pa ces vec.... (ulazi Sime. Lice mu je obraslo bradom)

SIME: (malone veselo) Napokon!.... Namjerio sam se na covjeka koji salje ljude u Australiju. Do desetak dana ide iz Rijeke prva grupa. I ja s njima...

MATE: Ajde, Sime, predomisli ces se.

SIME: Necu!

MATE: Hoces! Danas ima svaka zemlja svoje jade. Ima ih i Australija. Mani, molim te! I ne gazi mutne vode! Nego deset dana je deset dana i ti ces imati kada da razmislis. Evo tako (namigne Mari) A ja sad idem. (tise) U vuejoj me opet cekâ jedan prognanik da mu pokazem put preko granice.... Zbogom, djeco!
(Ode)

- MARE: (za njim) Bog, barba Mate. (stanka) Simic!
- SIMIC: ~~STANKA~~ (se strgne) Sta je?
- MARE: Ti neces u Australiju!
- SIME: Ko to veli?
- MARE: (sili se da bude vesela) Ja. Mjesto u Australiju otici ces brijacu da ti skine tu ruznu bradu.
- SIME: (tvrdo) Ako je tako ruzna,,a ti je ne gledaj!
- MARE: (poslije stanke, bolno) Zasto tako oporo, Simicu? Uvijek sam te voljela kao pravoga brata, a tako ce biti i unaprijed. Ja ne znam sto ce biti od mene, ali gdje god bila, htjela bih da te imam pred ocima onakva, kakav si mi uvijek bio: dobar, ljubezni (zivo, sa smijeskom) i bez te bradurine.
- SIME: Sve onako mrk i mrzovoljast) Onaj talijanac je uvijek fino obrijen....
- MARE: (krotko i njezno) Zlocest mi nisi nikad bio, ne budi ni danas. Sta vise: ja te molim, da mi danas budes dobar, puno dobar! Nikad nisam trebala toliko dobrote kao u ovom trenutku, gdje ne znam sto ce biti od mene!
- SIME: Ja te ne tjeram:
- MARE: (s blijedim osmjehom) Ali me i ne drzis.... (kao da se zbog ovih rijeci pokajala, blago i mekano) Ne mogu ja nikoga da krivim, svi ste vi meni bili dobri. I ti, Simicu. Kamo bi god otisao, u grad, na sajam, od svakuda donio bi mi ponesto. Sasvim sam malena bila, kad si mi poklonio prvo ogledalce. Ja se toga lijepo sijecam, iako je vec sve to daleko. I svega se spominjem: naseg plandovanja po gori i setnja na moru. Ti na veslima, ja na krmi. Od tebe sam naucila imena svih onih dragih stjena pod nasim selom, ti si me prvi upozorio na naseg samotnog istarskog kosa i na njegovu tuznu pjesmu: - u tim i tolikim drugim uspomenama sve je moje djetinjstvo, zato ce mi biti jako tesko otici i ostaviti sve to, vas i - sve....
- SIME: (dirnut) ali jos uvijek tvrd) Pa - mati je toliko puta rekla da te nece dati....
- MARE: Dobra je ona, ali slaba, a cace - cim mu neko spomene opcinu - ti ga znas...
- SIME: Znam, i da sam ja bio u nedjelju ovdje, otac bi me jamacno

zaključao i slava onog Ferraria bila bi još veća... Pravo je što ga uzvisuješ. Da je on tu - pomogao bi ti. Niko kao on!

MARE: Ne vidis li da i njega gone kao i nas?

SIME: Umiju oni i da se mrze, ali i da se ljube, osobito kada treba toljagom po nama.

MARE: Mnogo ima nepravda, Sime što ih ti gledas oko sebe, zato i vidis sve mutno i crno pa ne mozes ni sam da budeš pravedan. Onaj mladi covjek i sam je nesretan, a ti ga mrzis, jer je njihove krvi, iako ga mnogi nasi lijepo spominju, a evo i ja...

SIME: (ironicki) Ti najviše! A tako i treba! Kavalir je on! Skocio da te brani i sada sjedi zbog tebe u zatvoru i sjedit će, ako nije i to namjesteno....

MARE: Namjesteno....

SIME: Pa - u njih je sve moguće! I ti bi dakle htjela da ne idem u Australiju?

MARE: Već zbog ovih jadnih staraca.

SIME: Ocu neće biti krivo. I juče mi je rekao, da ću - ostanem li ovdje - biti njegova propast. Kad budem daleko, njemu će prvome da odlane.

MARE: I tako - ti daleko, otac smiren, a ja.... za mene - svršeno!

SIME: Kako - kako svršeno?

MARE: Ne vidis li da me zovu? A ja sam još malo prije mislila: ako me svi puste, on - Simić - neće...

SIME: Ja - a kako? Ne vidis li da su mi ruke okovane? Otac ti ni danas ne može da prosti, što su me one večeri zbog onoga iz Prostine svezali i odveli. Što bi pak da se nešto slično ponovi? I ja bih najvolio da se poput onog Talijanca bacim između tebe i onih iz Trsta - ali.....

MARE: Ne dao Bog!

SIME: Vidis i sama, da ti ja ne mogu pomoći i da je najbolje da smugnem onamo u Australiju, gdje će mi se razriješiti ruke, otkinuti ova bradurina i

MARE: (gorko) I tako je sva moja lijepa nada i sve moje sveto ufanje palo u vodu. Jednu majku gubim, druge ne dobivam - sama sam, sama! Sve otislo! I one lijepe godine, kad ste me svi - hvala vam - na rukama nosili! I ona četiri ljeta u Slavoniji gdje su me također svi voljeli.

X Jesu, zaista, ali hocu jos jednom da ti kazem, moja dusa, moje srce bilo je puno ove kuce, moje dobre matere, vas svih i - tebe Simicu! I kako sam te svaki dan cekala, imala sam za tebe i svoju pjesmicu koju sam htjela da ti u kolu pred svima zapjevam... A ti nisi dosao... Onda nisi dosao, a sada bjezis (u neprilici, sa smijeskom) i ne velis: Mare, dodji i ti sa mnom!

SIME: (zivo, udobrovoljen) Ti - sa mnom - u Australiju....

MARE: I na kraj svijeta, samo ne onamo kamo me zovu.

SIME: (slusa je prijatno uzbudjen. Zamisljeno) Daleko je to, Mare... i (A onda kao da je najednom pred njega stao neki demon) A ba li ti meni tako, da je tu onaj - Talijanac?

MARE: (Se uvrijedjena nervotno trgne - prijekorno) Sime!... (ucini da ce zamaknuti u sobu kad u to bane na uazna vrata Poldo)

POLDO: Zovu te na opcinu!

SIME: Koga?

POLDO: (pokazuje na Maru) Nju....

MARE: (protrne) Mene? Zasto?

POLDO: Sad nije da pitas, vec da se spremis i odes. Najzada moguⁱ da ti kazem: dosla ti je mati - ona iz Trsta. Ceka te u opcini. Zuri se!

MARE: (sva uzrujana, treperi) Kakva mati!.... Sto hoce od mene?

POLDO: Tamo ces cuti.

MARE: Ja ne idem.

POLDO: Sto? Hoces li da te silom odvedu?

MARE: Ja ne idem (zaplace)

LUCE: (koja je u to preplasena usla s desna - Poldu) Ko ti je rekao da je zovu?

POLDO: Fanat opcinski. Tu pred kucom i....

MARE: Ja ne idem....

LUCE: Ja je ne dam.....

POLDO: Vi dakle zaista hocete moju propast.

SIME: (sav proniknut svojom nenadanom odlukom - Poldu) Umirite se! (obujmi Maru toplim pogledom) Ni ti se ne mici. Ja cu sam pred onu gospodju...

POLDO: (uzrujano) Sto?

SIME:

FANAT: Signora Lukovic iz Trsta!... Dolazi po kcer Mariju... (pusta unutra Rosu i odilazi. Opet stanka. Olovna, mucna.)

MARE: (baci se Luci u narucaj) Ne idem nikud, ne idem... Ja sam vasa samo vasa....

LUCE: Neboj se, dijete! Ne dam ja tebe. Sada vidim, kako bi mi bilo (ljubi je)

ROZA: (mirno i blago) Dobar dan! (zagleda se u Maru i ostane caskom kao pogodjena nekom dalekom slicnosti... Ide prema njoj) Marija-moja Marija...

MARE: (sva u suzama privine se jos jace uz Lucu) Ja imam svoju mater - evo je ovdje - ona mi je uvijek dobra bila - i bice mi uvijek dobra, je li da ce te, mamo?

LUCE: Hocu, duso...

MARE:, Pustite me s njom...

ROZA: (uvijek blago i mekano) Ne, dijete, tvoja je prava majka dosla ~~svjedo~~ po tebe i ti ces s njome (obuhvati je glavom objema rukama...)Vidjeces kako ce ti biti u mene mило i lijepo...

MARE: (drzeci se cvrsto uz Lucu) Ja ne znam gospodjo, ko ste vi, ali ako ste mi mati - pustite me ovdje, meni je tu dobro.

ROZA: U mene bice ti bolje - mnogo bolje... Imaces sve sto pozelis.

MARE: Ja ne pitam vise... Meni su u ovoj kuci svi dobri - a najvise ova moja mila i draga mater...

ROZA: (Luci) Molim vas, objasnite joj vi... Vas ce slusati. Mislila ~~am~~ sam, da - da nece trebati rijec da se kaze - da ce srce u njoj progovoriti samo i da ce mi cim me ugleda, poletjeti u narucaj... Ne mogu vam reci kako sam zalosna...

LUCE: Tesko je i njoj - a i meni. Dugo smo bile zajedno. Ja sam nju tesko odgojila i sada.... (ostalo se izgubi u greu. Stanka)

ROZA: (tronuto) Sve razumijem... Zato sam i htjela da dodje na opcinu, da vam uštedim ovaj prizor... Mislila sam, da cu vam na drugi nacin zahvaliti i uzvratiti ljubav prema mome djetetu...

MARE: Nema, gospodjo, zlata za sve ono dobro, sto sam ga primila u ovoj kuci.

LUCE: Moja ljubav bila bi mozda jos veca, da mi niste svojim pismima mutili moj materinji mir...

MARE: Mila i dobra majko!

LUCE: (kao da se u nje razbudio otpor) To ste vi mogli i morali, posto ste je već jedanput odbacili....

ROZA: Vi me ranite, jer ne znate svu muku moju....

LUCE: Toliko samo znam, da vam je druga kćerka ziva, po ovu ne biste nikada dosli.

ROZA: Moje srce bilo je uvijek uza nju. I Bogu sam se molila za nju....

LUCE: A ja sam po sve noci bdjela nad njom.

MARE: (molecim glasom) Gospodjo...

ROZA: (nesto nestrpljivija) Zasto si tako tvrda? Cemu me zoves gospođom, kad znas da sam ti mati?

MARE: Otkuda da to znam? Ja nisam nikada ni pomisljala, da imam na svijetu neku srugu mater osim ove moje drage... Gospodjo, ostavite nas da i unapred zivimo kao i dosada - ovako vas molim! Dajte - i ja vam obećajem, da ce vase dobro i lijepo lice ostati do vijeka pohranjeno u mom srcu:...

ROZA: (kao da se ujedared dosjetila) Sad razumijem sve... Onaj mladac, sto je malo prije banuo u opcinu... Iz nacina kako je nastupio, vidjelo se, koliko mu je stalo, da ne ides odavle...

MARE: (porumenivsi) Ono je moj brat....

ROZA: Ti nemas brata!

POLDO: (sune unutra kao izbezumljen) Rekao sam ja... Opet ste ga u nesrecu uvalile. Po drugi put pod kljucem i sve zbog vas. Moj sin...

ROZA: Malo prije neki je mladac dojurio na opcinu i stao da vice, da moja kći neće odavle... Je li to taj?....

POLDO: Ja ne znam sto je vikao ni govorio - meni je da poludim - i ja ..

ROZA: Sve to nije tako strasno. Zadržali ga i rekli, da ga ne pustaju, dok je ona tu. Htjeli su da postupaju odlucnije, da je silom predvedu preda me, ali ja nisam htjela. Otici ce ona sama, od svoje volje, mislila sam: i evo: Marija, vani ceka auto...

POLDO: (Zgranut) Sto cekas? Dok ga opet nekuda odvuku?

MARE: Idem... (Ruka sto joj se dosada grčila drzeci se za Lucu sama se od sebe spustila) Molim, samo trenutak.... (zamakne desno)

ROZA: Ja sam vam, dobra zeno, neizmjereno zahvalna... Razumijem vas bol i vjerujte, da mi je tesko.... (Izidje. Za njom Poldo. Luce ostane trenutkom sama, ukocena, skrsena. Ulazi s desna Mare s molitvenikom "Oce, budi volja tvoja" u ruci)

MARE: Moje jastucice, vezene rupcice i sve moje radnje ostavljam
na uspomenu prijateljicama, sve moje mile hrvatske knjige -
djeci, a vama - mamice moju tugu i (zagrlj je) sve moje suze...
(Trublja auta. Zavjesa)

(Cvijeta i Vera sjede za stolom. Jele prislonjena obima rukama o oslon stolice)

JELE: Otisla je na stanicu, ali mora svaki čas da se vrati. (Oprezno, tise) Cesto polazi onamo, uvijek u nadi da ce se namjeriti na koga iz nasih strana.

CVIJETA: Po govoru ste i vi nasi... Pa ovjđe u Trstu ima dosta svijeta sto govore hrvatski. Kako se to lijepo slusa!

JELE: E, a da me cujete govoriti po varazdinski! Bila sam ja tamo tri ljeta, u vrijeme bata. Inace sam dolje, iz Istre.

VERA: I mi: iz Pule.

JELE: (kao da se tek sada sjetila) A vi ste one dvije sestre...

CVIJETA: Da, da: BILE SMO S NJOME ZAJEDNO U SKOLI - u Milanu.

JELE: Govorila mi je ona o vama toliko puta... Mi smo, da znate - velike prijateljice. Ovo vam je naime nekakva cudna kuca. U njoj smo obje nekako tudje. Tu vam je najprije neka zla Aurora, koja se je jedanput zvala Zora.

CVIJETA: Pricala nam je o njoj Mare.... A mati ?

JELE: Je li vam govorila i o njoj?

CVIJETA: Sve nam je iskazala i rekla, da joj je majke iskreno zao. A kakav je on - ocuh?

JELE: Nekakav tupi - lupi. Jedanput je bio Sokol, a sada mrzi sve sto je je nase. A nasa frajla - vi je znate: nije blago ni srebro ni zlato, vec je blago sto je srcu drago. A to je upravo ono milo nase. Zato je on ne voli.

VERA: Da, i zato je mrzi i ona zla Aurora - i zbog toga je mati vrlo zalosna.

JELE: Sad je nesto manje. Prije tri mjeseca dobila je gospodja sincica i sada je sva blazena. E, da je taj sincic dosao na svijet prije tri - cetiri godine, nasa frajla bila bi jos danas dolje, u nasem kraju, kod one dobre Luce, koju ona jos uvijek zove: moja mila mater!... (stanka. Ulazi Mare)

MARE: (na vratima, ushiceno) Ha - a koga ja to vidim! Moje dvije mile i drage male. (Grlenje)

Cvijeta: Praznici su na izmaku, a mi moramo opet u onu nasu skolu....

MARE: (Polozi svoju torbicu na stranu) Zar vas jos sile?

CVIJETA: Rekli su tati: ili tako ili da ce mu oduzeti penziju. I mi

smo evo dosle, da ti ovako na prolazu kazemo - zbogom!

VERA: Nasa dobra Mare...

MARE: Dobre ste mi vi... Jele, cime ce mo da ih ponudimo?

CVIJETA: Nicim - zaboga! moramo odmah dalje. Vlak odlazi do pola sata.

JELE: Htjela sam i sama da ih ponudim, ali sam se bojela, da bi otku-
da mogla banuti "giovinezza"...

MARE: (smijuci se) Tako vam ona zove onu moju ziu Auroru... Jele,

~~XXXX~~ sto bi rekla da nas vidi ovako okupljene?

JELE: Nesi vas vrag ca - ovo ni Slavonija! (Smijeh)

MARE: (pridje k stolicu za caj na kome se nalazi kutija s bonbonima)
Ima ovdje nesto bonbona... (uzme ih nekoliko) Metnut cu vam ih
malo u torbice. Tako! Mile moje! Da znate, kako vas se uvijek
milo sjecam! Kako vam je! Zovu li vas jos: le due piccole
barbare? A mene? Spominju li me koliko?

CVIJETA: Najvise ona mala zadranka. Jos uvijek uziva, sto su te otje-
rali. Veli: dobro su ucinili - bestija - de Morlaccan!

MARE: (smije se) Tako? Uvijek jednaka!

CVIJETA: Jest, ali je vec mnogima dodijala. Vele: ako je Zara -
la Santa, ne ce mo zato mi da pred onom guskom padamo na kolje-
na i da pjevamo: Kyrie Eleison! (opet se nasmiju)

VERA: Ima i medju njima dobrih.

CVIJETA: Ima, ali je nama najljepse bilo kad smo se nas tri mogle da
sastanemo negdje na samu, gdje bi nam nasa Mare kao najstarija,
kao neka nasa mamica, pricala i pricala, kako je ono prvi put
dospjela u Zagreb i u Slavoniju - da, i o kolu i o zeni -
hraniteljici svojoj...

VERA: I o onoj noci, kad su spalili tolike knjige, a i o Majci Boz-
joj svetoga ufanja....

MARE: Kako vi to sve pamтите! Podji Jele, u moju sobu i donesi mi
moj "Oce, budi volja tvoja..."

CVIJETA: A ti nam jos nisi rekla da li si zadovoljna, sretna...?

MARE: Jesam, ali samo onda, kad mogu da mislim na ono moje staro
mjesto tamo dolje i na sve, sto me veze s mojim najljepsim
danima... (Jele nosi knjigu "Oce, budi volja tvoja") Evo vam
~~XXXX~~ slike one majke Bozje...

VERA: (cita) "Majka Bozja lijepe ljubavi i svetoga ufanja" (stanka)

MARE: A vi? Valjda je ovo posljednja godina vase muke?

VERA: (gleda cas sestru cas Maru, smjeseci se) Ja cu ti nesto reci, Mare...

CVIJETA: Ali Verice....

VERA: Da, reci cu ti: Cvijeta se vjerila....

MARE: Zaista? Cvijeto, da znas kako ti se od srca radujem....

VERA: Da - zove se Kremen. Cudno ime! Crn je a ima dva oka...

CVIJETA: I.... i dva uha...

VERA: A da znas, Mare, gdje su se zarucili? Na Rijeci, na samoj granici kroz mrežu... Da znas, kako je to bilo smijesno. Ja sam bila blizu, i njegov otac. I tako su ti oni stajali - on s one strane mreže i gledali su se - ma da znas kako glupo: kao dva kanarinca, samo sto nisu imali kljune da se kroz mrežu poljube (smijeh)

JELE: (kod prozora) Dolje na ulici stoje zia Aurora, gospodin i jos neki s njima. I evo - opet se dvojica zaustavila i rukuju se s njima.

CVIJETA: (je medjuto ustala) Mi idemo.

MARE: Idite, moje dvije "piccole barbare", da jos koji mjesec slusate ono, cega su mi jos sada usi pune: Marciare! Vinvere! Gloria immortale!

VERA: (sa komicnim patosom) A noi! (grle se) Mare ih isprati na hodnik. Jele pozirkuje kroz prozor)

MARE: (vracajuci se) Zlatne dusice! (Jeli, koja se jos ne mice s prozora) Razgovaraju li jos?

JELE: Jos - jos... Zia Aurora sve nesto zivo i veselo lomata rukama. (odmakne se s prozora)

MARE: (oprezno) Zamisli, Jele, na koga sam se na stanici namjerila! Na moga dobrog barba Mata... Poslije dvije godine... Da vidis, kako mu se lice zasjalo, kad me siromah ugledao! Za koji cas bit ce ovdje.

JELE: Za volju Bozju, a sto ce ovi vasi, kad ga vide?

MARE: Svejedno. Udesicemo nekako. Zavuci ce mo se ako ustreba u podrum.

JELE: I one stijene dolje imaju usi. Mogli ste gdjegod vani: u luci ili izvan grada u Barkovlju....

MARE: Kako? Nismo se pravo ni pozdravili i gec se iza nas stvorila

✱ dva agenta: jedan o kome sam ti već pričala i

JELE: Je li to onaj s nosom kao papiga?

MARE: Jest, i ja sam ispod glasa sapnula barbi neka me posjeti ovdje i otisla, a da nismo izmjenili gotovo ni jedne riječi.

JELE: Sve je to lijepo, ali mene već sada hvata strah i ne vidim kako će te....

MARE: Glavno je da uhvatimo čas, da mi kaže, ✱ je li je ono sve u redu prošlo. Mnogo sam zabrinuta.

JELE: (u strahu) Da vam doznađu! ,,,

MARE: I ti Jele, pazi, da ti ne bi izmaklo, te su me juče zvali na policiju! (malo se zamisli) Samo da ga nisu gdje uhvatili i našli na njemu ono moje pismo. Ovaj put me je zaista malo strah.. Da znaš, kako su me na policiji gledali, motali,..

JELE: Ju, policija! Samo da joj ćujem ime, vlasi mi idu na vrh glave i već ne znam za noge. Kurazna ste vi, frajle!

MARE: E, ali kako sam ti rekla - ovaj put... Nego sad nije nego dusu u se i čekati, dok dođe barba Mate pa da vidimo..

ROZA: (ulazi. Jeli) Sto tražis ovdje.

JELE: (odlazeći) Ništa...(ode)

MARE: Ja sam je zvala

ROZA: (zlovoljno) Ti imaš s njome nekakve razgovore. Je li to dolično? Jedan gospođica pa s ovakvima...

MARE: Ja sam s ovakvima odrasla i našla da ima u njima mnogo duše. Kad sam prije dvije godine stigla ovamo, još je bila ziva vasa sestra, tetka Ursika, dobra dušica, - i mi smo se dvije u svemu razumjele - i bilo mi je lakše. Ja i danas zalim za njom, i da nema ove djevojke, s kojom mogu da se porazgovorim onako od srca, bilo bi mi u ovoj kući sve crno.

ROZA: (gorko)✱ I ti to meni, rođenoj majci?

MARE: Oprostite... U vas je srce dobro - srce prave, dobre majke...

ROZA: Pa kad vidis da se to majcino srce već pune dvije godine muci, da te predobije, da iz tebe iscupa one neke tvoje puste uspomenene...

MARE: Sto će kad su one sve od mene jace i kad u ovoj kući ni u ovom gradu - nigdje nema ništa da mi ih izbrise ili učini da zaboravim ono dolje? Ja sam rekla onima, koje sam ostavljala,

i vama u casu, kad sam stupala u ovu kucu: jednu majku gubim, a druge - bojim se - ne dobivam.

ROZA: Ali ja sam tebi na to, da ce vec u tebi progovoriti moja krv, i da to sto prije bude, pazila sam te i mazila kao sto to samo rodjena majka umije i moze. Odvela sam te k prvoj svelji u gradu, nakupovala ti svakojakih nakita, vodila na zabave, na izlete, u kazalista, svuda, a ti: ili si na sve to gledala s prezirom, ili te je trebalo moliti da se nesto ljepse odjenes, ili finije opremis. Povala sam te u Milano u odlican kolegij da naucis talijanski i lijepe manire, a ti - odj jedne ludosti na drugu, dok te na veliku sramotu nasu nisu otjerali. Naposljetku smo ti nasli covjeka, koji je spreman da te uzme i da ti da jedno ime, svoje staro ime Ragni, a ti i opet: necu i necu!

MARE: Nisam kriva...

ROZA: Covjek s onakvim imenom!

MARE: Znam ja sto je meni pokojna tetka Ursika o njemu rekla: on zna, veli, mnoge poslovne tajne... I za to biste htjeli da mu ja budem zena... Uostalom ja sam mu vec rekla, da se ja udavati necu.

ROZA: (ironicki) Hoces, ali valjda za kakvog cobanina. Mozda za onoga sto je onda banuo na opcinu deruci se da te neda? (Mare suti) I tako se sve moje najljepse nade rabile. A Bog sam zna sto sam ja za tebe snovala, za tvoju buducnost...

MARE: Hvala vam, ali nisam kriva. Rekla sam: ono prvo je u meni jace - ne mogu zaboraviti...

ROZA: Jer neces da zaboravis. Ti se uopce ne trudis da svladas ono oporo, cobansko u sebi niti maris da se priklonis k meni. Evo, koliko vremena razgovaramo i jos me ni jedan put nisi nazvala imenom majke... A tako biva uvijek...

MARE: (zamisljeno) Bolje bi bilo, da ste me ostavili dolje...

ROZA: U onoj gnjiloj krcmi, kod onog zucljivog starog celavca, koji je je jedva cekao da te se rijesi?

MARE: Imala sam ja dolje svoju mater. I hraniteljica u Slavoniji bila mi je dobra, ali ja sam jedva cekala da se vratim...

ROZA: (upada

ROZA: (upada) ... k onoj prvoj, za koju si morala znati, da nije i ne moze biti sto su drugoj djeci njihove prave, rođjene majke.

MARE: Nikada mi nije doslo u pamet, da bi njima ma u cemu moglo biti koliko bolje...

ROZA: (gorko i bolno) Tako dakle...

MARE: (kao dirnuta) Ali da je Bog htio, i da me nisu od vas nikada otkinuli, moje bi srce danas bilo sasvim vase. I da mi je jos ocuvao i oca moga, bilo bi nam svima puno ~~njima~~ ljepse - i vama... O njemu mi je cesto govorila teta Ursika i o njegovoj dobroti, i sliku mi je njegovu pokazala, pa sam i sama vidjela koliko mu nalicim... Lijepo bi nam bilo...
(Dok Mare govori, Roza sve dublje spusta glavu i stoji tako zamisljena do dna srca dirnuta. U to odjekne vani na hodniku zamor. Ulaze Lukovic i Aurora)

LUKOVIC: (Rozi) Nisam ti telefonirao. Htio sam da ti ucinim "improvizadu". Znas li najnovije?

ROZA: Otkuda da znam?

AURORA: (s izgovara gotovo kao š) Misli malo!

LUKOVIC: No, kazacu ti ja: Od danas ti nisi vise Lukovic Rozina, vec signora - ~~LUKOVIC~~ Rozina - de Luca - de Luca - jesi li cula?

AURORA: A ja... Signorina Aurora de Luca!

LUKOVIC: Danas je u novinama izisao dekret. Svi komentiraju, gratuliraju - un avvenimento! Kud idem, ne cujem drugo nego: agregio De Luca! Ciao De Luca! Viva De Luca! I sve tako! I svak hoce da mi stisne ruku: ko desnu, ko lijevu, a meni od toga stiskanja obje kao dvije rane. Finalmente!

AURORA: (samodopadno) Ciao, De Luca! Aurora:...

LUKOVIC: Vec sam narucio i vizit - karte. I za tebe.

AURORA: Moje ce biti na karti - pergament s najmodernijim slovima.

MARE: (kao na iglama) Svaki cas baca oko na prozor) X

LUKOVIC: (Rozi) I ti na svu tu gloriu ni rijeci!

ROZA: Pa evo - drago mi je...

AURORA: Sada treba i svu "biancariu", sve facolice da markamo sa - ~~XXXXXXXXXX~~ de ele...

LUKOVIC: Ovo je jedna moja velika pobjeda. Oni na prefeturi htjeli su

od Lukovic naciniti: Lucchini, ali ja njima latinski: aut de Luca, aut nihil!

AURORA: Kakovi vrazji Lucchini! Ovoga De Luca barem su puna usta.
De Luca!

LUKOVIC: Nije samo to. Zamisli samo, koliko vrijedi ono ~~da~~ "de" sprijeda!

AURORA: Ja - ja ~~±~~ da ni onega sprijeda, ne bi nis valjalo! Ono sprijeda je zlata vrijedno! (Mari) Ti, Slavonija! Da mi nisi vise spomenula ni Lukovica ni Lukovice! De Luca i De Luca i nikako drugacije!

LUKOVIC: E, ali i neprijatelji ne spavaju. Odsad ce pljuvati jos crnju zuc. Osobito kad doznadu da mi je u nasoj korporaciji rezervirano jedno od najunosnijih mjesta. Sad ce oni raditi svim silama da me ocrne i obore. (Mari koja se sprema da izađe) Stani! Bas dobro da ste ovdje obje: ti i mati - Jutros ~~mi~~ mi je kazao moj sekretar Ragni, da vise ne zeli raditi samnom. (Mari) Ti znas i zasto!

AURORA: Signorina misli da ce po nju doci kakav princip de Oberležeće

MARE: (Aurori) Onaj Ragni je godinama blizi vama nego li meni, zasto ga vi ne uzmete?

AURORA: Jeste ju malo culi? Che prepotenza! Ili mislis da je ovo ona tvoja Slavonija?

LUKOVIC: Ti ga neces? A znas li ti, sto to znaci za mene, za ovu kucu, za tvoju mater,?

AURORA: (zlobno) Za ovu ovdje, a ne za onu ostaricu dolje...

MARE: (prebiruci nervozno po molitveniku "Oce, budi volja tvoja")
Ja se za nju svaki dan Bogu molim... (hoce da ode)

AURORA: Jel' to mozda stoji u tom tvojem hrvatskom evandjelju?

MARE: Ne, vec: (cita)... i sve im grijehe oprost, a nas od zasjeda njihovih krepko izbavi! (ostavi knjigu na stolu i ode)

AURORA: Che aroganza! (Rozi) koja duboko potresena gleda za Marom)
Jesi li je cula?

ROZA: Sto mogu ja? Kusala sam na sve nacine - pa i malo prije...

AURORA: E da je moja, vidjela bi ona ...

LUKOVIC: (Hoda uznemireno gore - dolje po sobi) Sve je ovo pogriješeno! Trebalo ju je ostaviti dolje, na onom kamenu, u onoj

taverni... kolikih li neugodnosti manje!

ROZA: (uvrijedjeno) A znate vi - ni ti ni (pokazuje na Auroru) ona sto je srce majke...

LUKOVIC: Stara pjesma: glas krvi... Glupost! Poznam covjeka, koji i sada, u matorim godinama, voli vise guvernantu, koja ga je odgojila, nego li majku, koja ga je rodila. Ponavljam: trebalo ju je ostaviti dolje. Nije ona za ovaj nas novi svijet. Da ne bi nego u kolike nas je neprilike uvalila - vec do sada!

AURORA: Iz skole istjerana kao....(Lukovicu) Kako je ono pisalo, Tomaso?

LUKOVIC: Politicante - pericolosa - sovversiva....

ROZA: (podrugljivo) I sto jos?

LUKOVIC: Ili je to malo?

AURORA: U danasnje vrijeme...

LUKOVIC: To dostaje, da na citavu jednu porodicu navuce najcrnje progone i osvete. A tek ono s mojim sekretarom....

ROZA: Nije ona kriva sto ga ne voli....

LUKOVIC: Kriva je sto mrzi sve ovo nase novo, pa i njega.

AURORA: Valjda zato sto nije s njome po Slavoniji pasao ovce.

LUKOVIC: Sad sam ja u lijepoj kasi. Da je nisi dovukla amo, Ragni se ne bi bio zatelebao u nju i ne bi se osjecao uvrijedjen. Sad mi zbog njena kaprisa otkazuje sluzbu i vec ga vidim gdje mi s neprijateljima kopa jamu. Unistice nas ona nesret-nica!

AURORA: Ona vilanka!

ROZA: (kao ubodena) Nemoj tako! U nasem kraju bila je jedna jedina kuca slamom pokrivena, i u njoj si se ti rodila:

LUKOVIC: (gnjevno) Otvori prozor pa da te svi cuju!

AURORA: (razdrazeno) Meti pred svojim pragom!

ROZA: X (Lukovicu) Cemu pretjerujete?

LUKOVIC: Nema tu pretjerivanja! Evo ti pamflet, sto se u ovaj mah dijeli gradom. Tu je neko - ~~stanka~~ na svoj nacin - nadrljao cijeli nas curriculum vitae. Fino nas je namaljao: mene kao strasnog sokola.; a tebe u nju cas u kostimu Hercegovke cas u nosnji Crnogorke, gdje pjevate: Nije Istra talijanska..

AURORA: To je napisao?! Mrcina jedna!

LUKOVIC: I jos kojesta. A drugo ce slijediti. A sto ce tek biti, kada izidje Ragni s onim nekim poslovnim tajnama. koje ce on dakako izvrnuti? A doci ce na red - i to vec mozda sjutra - tvoja kci: njezin izgon iz skole, njezina mrznja na nase nove gospodare i slicne njezine subverzivne gluposti.

ROZA: Sto trazite od mene? Da je jos jedanput odbacin?

AURORA: (zlobno) Prvi put nas nisi pitala....

ROZA: (sva uzrujana htjela bi nesto da kaze, ali se svlada i ucini da ce izaci)

LUKOVIC: (Stane preda nju) Pricekaj, jos nisam svrsio! Stvar je ozbiljna i ~~teška~~ presna. Ti moras da je nekako prisilis da podje za onoga Tillia. Njegovo ime pokrit ce sve: nasu ali i tvoju proslost.

ROZA: Meni moja proslost ne smeta - a bilo je vrijeme, kad nije smetala ni tebi. (Zalupi vratima i ode)

AURORA: (zgranuto) Che insolenza!

LUKOVIC: Da puknes! Uokolo more intriga i svakojakih nevidljivih zasjeda, nad glavom atmosfera nabijena tolikim praskavim elementima, te bi dostajala iskra da se sve upali i poleti u zrak - a ona... (telefon. Uzimlje slusalicu) Pronti!... Un momento! (Aurori) Evo - netko te zove!

AURORA: (komicno uzurbano) Mene? (sjedne licem prema publici i uzme slusalicu) Ja - ja - si - Aurora - si - ja - Lukovic- (trgne se) No - no - De Luca - ja - ja , De Luca, ki? ki? Lei - sjora Veronika ? - vidi vruga - si - ja - ja - Complimenti - si, si, caffe. Speci? - Musika (smije se krupno, široko) Cinque ore? Benissimo! - Ja - ja - ma si - ju mane - Sicuro! Sicuro! Ja- ja- brava!- Addio - Bog! (odlozi slusalicu) Zovu me na muziku...

LUKOVIC: (koji je do sada nervozno hodao po sobi) I tako to ide redom si - si - ja - ja - vidi vruga - ju mane! i Addio - Bog ! a svijet neka puca od smijeha i sve na nas - na moj racun. I I malo prije dolje na ulici, pred onim ljudima: si - si - ja - ja - ju mane i Addio Bog! A meni samo da ne popadaju oci od srama! Koga vruga radi ona tvoja uciteljica?

Vec je godina dana sto je placam i evo....

AURORA: Pa ona je vrlo zadovoljna sa mnom. Hvali me i sve govori da jos nije imala ovakve skolanke. Aurora mia, che miracoli, che progressi.

LUKOVIC: Znam ja tu muziku! Tako gude svi privatni instruktori. Svaki je njihov ucenik neko jos nevidjeno чудо: un prodigio - un portente! (telefon) Opet neki djavo! (uzme slusalicu) Polizia? ... Ah, egregio Direttore... Che diamine! ... Vengo subito. Rispetti!

AURORA: Policija?

LUKOVIC: (zabrinut kao da sam sa sobom govori) Neka smjesta dodjem! Sto bi to moglo biti?

AURORA: Da nije zbog one proklete pjesme: Nije Istra talijanska...

LUKOVIC: (ne odgovara, vec otvara jednu za drugom ladice pisaceg stola nego vadi neke papire govoreci kao za sebe) Za svaki sluca... mogli bi doci... covjek nikad ne zna... (Aurori) Evo ti ove neke racune - spremi ih na sigurno mjesto... Ne bih htio da im padne u ruke... (zatvori ladice) Sto bi jos moglo biti? Da nije onaj prokleti Ragni... (uzimlje sesir i stap) Spremi, kako sam ti rekao... (ode vrlo namracen i uznemiren)

AURORA: (Caskom sama, prebire papire, sto joj ih je predao, gleda, mrsti obrve, sleze ramenima, vrti glavu kao da ne razumije)

JELE: (ulazi) Dosla vam je uciteljica. ~~XXXXXXXXXXXXXXXX~~

AURORA: (se trze) Malo te nisam zaboravila, da imam sat... Kamo si je odvela?

JELE: U vasu sobu.

AURORA: (hoce da ide, naglo stane i okrene se k Jeli) Slusaj ti: ako te od danas unaprijed tko pita, gdje sluzis, odgovori: kod signore De Luca, ~~XXXXXX~~ dunque ne vise Lukovic nego - De Luca, De Luca. Je si li razumjela? De Lu... Sto me gledas tako glupo? (trenutak ostanu tako gledajuci tako jedna drugoj ravno u oci, nasto Jele prasne u smijeh i utece napolje).

AURORA: (za njom) Cekaj ti, cobanko, pokazat cu ja tebi... (glas joj se izgubi u hodniku. Pozornica ostaje nekoliko vremena prazna)

Ulazi Roza a za njom Mare)

- ROZA: Zovu ga na policiju - razumijes li - ? A ne zna zasto... Vrlo je zabrinut a i ja sam uvelike nemirna... Zia Aurora ponijela je nesto na tavan - mogla bi polizija - ovdje se nikad ne zna - imas li stogod...?
- MARE: (zabrinuta, sto jos nema barba Mate) Nemam...
- ROZA: Promisli: mozda kakav papiric, kakva zabranjena knjiga... (pokazuje na molitvenik sto lezi na stolu) Cemu ti to? Ako ti nadju mogla bi u nepriliku ti i mi... Ponesi to u kuhinju i baci u vatru...
- MARE: Budite bez brige. Radije pogledajte u vasioj sobi, nema li tamo sto... (sad se Mare sjeti svog jucerasnjeg poziva na policiju) Po cemu sudite da bi mogli doci?
- ROZA: Rekla sam ti; nikad se ne zna... Ljudi od posla dolaze cesto u afere... A sto me gledas tako prestraseno? Da nisi ti, da nije tebi opet stogod izmaklo?
- MARE: (svedj smucena) Nije... sto ce da mi izmakne...
- ROZA: Svakako ima tu nesto sto ne sluti na dobro... (vani kucanje) Obje se trgnu)
- MARE: Idem da vidim...
- ROZA: (u najvećem strahu) A ja cu kroz ova vrata. Ako je ko od policij je... (uhvati se za glavu) Ja idem k djetetu, a ti zovi ziu Auref ru nek ona s njima... Ajde... (zamakne kroz vrata desno)
- JELE: (otvori vrata) Ovdje je onaj vas Barba...
- MARE: Barba Mate? Pusti ga unutra!... (Barba Mate ulazi. Pognut je i nesto jace sijed. Tise) Ah, dragi barba... Vec sam se bojala... Jele, reci gospodji da nije niko - to jest - jedan moj stari znanac - nek se ne plasi. (Jele ode desno) Ajde, barba, sjednite tu. I hvala vam da ste dosli - nekako mi je kao da sam malo iskrska... Vi ne znate? Nesto nije u nas u redu... Malo prije pozvali su gospodara na policiju - i mene je sve strah, da nije zbog... Recite mi, barba, jeli ono sve dobro proslo - jutros nisam mogla ni da vas pitam...
- BARBA Mate: Sve je u redu. Ferrari je vec u Parizu, kod svojih roditelja:
- MARE: (veselo) I kod svoje zarucnice. Govorio mi je o njoj. Da znate

kako srđacno! A pisamce sto sam mu ga za vas predala?

MATE: Spaljeno. Ne budi te strah! Nego kako si ono...

MARE: Nije li vam rekao kako smo se ~~xxxx~~ nasli?

MATE: Nije imao kada, ni prave zgođe. Isli smo po bespucu - usred noci-
i sve tiho da nas ne ukebaju... Samo mi nesto natuknuo: da ste se
- veli - nasli nekoliko dana posto su ga pustili iz zatvora.

MARE: (oprezno) Jest. Idem ja jednog dana Korzom i vidim ga, gdje ide
sredinom ulice - sam. Promjenio se, oslabio, ublijedio, ali ja sam
ga jednako prepoznala. I pridruzila sam mu se. Rekao mi je neka
ga se klonim, jer iako je pusten iz zatvora, jos je uvijek pod
najstrozom paskom. Ni s kim ne smije da se druzi, ni govori -
za njim uvijek neko uhodi. I pokaze mi ga: to je onaj, sto se
jutros oko nas vrzao. Ali ja se nisam dala uplasiti ~~ikad~~ i kad
mi je kazao da bi rad u Pariz, ja sam ga barba uputila na vas.
Bas mi je drago te je sve tako lijepo proslo. Tako sam mu se
barem ponekle oduzila.

MATE: Mnogo ti zahvaljuje, tek se boji da ne bi imala kakvih neugod-
nosti.

MARE: Juce su me zvalinna policiju...

MATE: Ah:...

MARE: Srecom te mi za to u kuci niko ne zna...

MATE: Pa - kako je proslo?

MARE: Navijali me na sve moguće nacine, da im kazem, kuda je ~~xxxx~~ nes-
tao, ali ja tvrda. Covjek me je, velim, u jednoj teskoj prilici uz-
uzeo u obranu, i ja sam mu se priblizila, da mu zahvalim. I to
je sve! Jos su me vrtjeli i motali i amo i tamo, dok ~~me~~ nisu
najzad otpustili. (Malo se zamisli) Samo da mi je znati, sto
njega zovu... Nego - ostavimo - glavno je da vas vidim i ...
cujem. Jos mi niste nista rekli o ... mojima dolje ~~o~~ materij...
kako mi zive?

MATE: A evo - svak ima svoj kriz: ima ga i ona. Poldo iz dana u dan
sve naroguseniji i zucljiviji - osobito od kad su mu uzeli
~~xxxx~~ krcmu.

MARE: I krcmu su izgubili? A od cega zive oni moji ljudi?

MATE: Od milosti bozje, kao i mi svi. Za Simica znas... ~~XXXX~~

MARE: (trgne se zivo) Ne znam...

MATE: On je u Australiji....

MARE: Ipak je otisao... A javlja li se?

MATE: Cesto. U svakom pismu spominje i tebe...

MARE: (uzdrhta radosno) I mene?

MATE: U svakom pismu po tri po cetiri puta. A cini se kao da bi najvolio samo o tebi, ali nece da pokaze. Iznajprije htio bi da se vidi, kako mu je zao, sto je prema tebi bio tvrd, a onda okrene na svoju i sve nesto petlja, kao da si nas vec zacijelo zaboravila, sve i vezala se bog zna s kime, mozda i s onim Talijanom....

MARE: (gorko) Kako mi krivo cini....

MATE: Vidim: pisat cu ja njemu cim kuci dodjem. A pricat cu ja o tebi i drugima: i onim tvojim vrsnjakinjama, sto su sada bez tebe kao muhe bez glave. (stanka) Je li to onaj "Oce, budi volja tvoja....?" Jest, poznam ga... Cini se, da je to sve sto nam je ostalo... I meni su sve drugo spalili. Moje drage knjige..! Sto sam ih volio i kako sam ih tesko namaknuo - sve jednu po jednu!... Ti znas, kako su mi bile lijepo poredane na policama! Kad bih usao u sobu, moj bi prvi pogled pao na njih i bilo mi je kao da mi se smjeskaju, da me zovu: dodji i sjedi da se malo porazgovorimo. Onda su jednog dana dosli oni i naredili mi da ih strpam u vrece i da ih sam iznesem na trg. Pod nijednim teretom nisu se moja neboga ledja onako mucno svijala kao pod onim dragim bremenom. I morao sam ostati na trgu da gledam kako se sve ono pretvara u pepeo. I kad sam se one veceri vratio u svoju sobu i kao po obicaju bacio oko na one moje puste police, doslo mi je - Mare, nije me sram reci - doslo mi je da proplacem kao dijete. (duga, teska sutnja)

MARE: I tako = Simic.... (prekide se) a mater?

MATE: Sto ces da ti kazem!... Poldo sve nesnosljiviji, svega se plasi i svoje sjene. Zato i ne idem visenk njima. Pa ni Luce nije vise ona sto je bila. Sva se usitnila, malo govori, najvoli sjedjeti u kakvom kutu kao ptica kojoj su krila za uvijek prelomljena. Tuzi se na zivot: nije joj, veli, dao nista, a oduzeo joj je jedinu nadu - tebe -.

MARE: Ali, barba, ja sam uvijek njezina. Volim je iz sve duse, neizmjerljivo mjereno. Koliko sam joj se puta javljala i nikada odgovora. Nije

kriva, znam. Jednom sam joj pisala iz škole kako bi ~~bih htjela~~ htjeli da mi iz srca silom iscupaju ono moje mило domace, hrvatsko, i kako su pri tome sve vrlo smijesni - i predstojnica i uciteljice. I sve tako, ali je to pismo vrateno u zavod i stiglo u ruke predstojnici - i joj!- da vidite sto se zbog toga sve oborilo na mene! I ja promislila: ako mene ovako muce, sto ce raditi s onim mojim jadnicima dolje - i zato sam prestala da pisem -. Ali ja uvijek mislim na nju, i sjecam se njezine velike materinje dobrote. I ova ovdje mi je dobra, ali ma koliko se silila, ne mogu u njoj da vidim ono, sto mi je ona dolje bila.

MATE: To je ~~zlo~~ vrlo ~~zlo~~ zlo, jer i ona tamo dolje, Luce... tesko mi je reci, ali - cemu da te zavaravam? Sama mi je priznala, da se je u nje zbila jedna velika, bolna promjena. I nedavno mi je rekla, a mozda je to i pred tobom kazala, da te kovi ovdje nisu trazili i odveli, bila bi svrsila svoj zivot u jednoj lijepoj misli, da si joj ti prava rodjena kci, ovako je - kako se ono veli - sav car razbijen: ona zna, da ti imas svoju majku, rodjenu, i da se tu ne da vise nista promjeniti. Njoj si ti danas jos samo jedno sjecanje, vec prлично daleko....

MARE: Tako i on u Australiji i svi pomalo.... (stanka)

MATE: Vise nisi u skoli?

MARE: Otjerali me!

MATE: Otjerali - tebe?

MARE: Da znate, sto sam ja morala tamo sve da progutam! Vec od prvog casa, kad sam onamo odvedena! Onda je doslo, te su nam jednog dana zadali u razredu ovaj zadatak: " I ako je Hrist zapovjedio ljubiti neprijatelje, da li je grijeh mrziti Slavene? - Nije! Obrazlozite!"

MATE: Kako nas mrze!

MARE: Razred je u prvi mah ostao kao udaren. A onda se sve oci zabise u mene kao da ce me sazgati. A ja ne cujem i ne vidim nista. Preda mnom bijeli papir, u ruci pero, cvrsto, neptrepece, jer je sve u meni mirno. I dusa. I najednom bude mi, nako da nisam vise u onoj dvorani, vec tamo daleko, dolje, u nasem dragom selu, pod lipama, na zidicu, uz kameni stol a oko mene svi: mati Luce, Simic, prijateljice, vi barba i svi nasi, i onaj

siromah iz Prostine i negdasnja uciteljica, nasi negdasnji Sokoli sa zastavama i sa svim sto smo jedanput imali, i djeca, pop Jure, lijepa Slavonija, snase, momci, kolo... Svi kao da nagibate nasa me glave, da vidite, sto cu da napisem. I nas stari zvonik - i more, ono nase, kao da proviruje odozdo kroza lisce, i kameni Cres i Velebit i sva mila zemlja uokolo sa svim uspomenama iz zlatnog djetinjstva...

MATE: (ganut) Nase dobro dijete...

MARE: I evo - pero vec na papiru ostavlja svoj prvi crni trag. Izisla je prva rijec: Isus, Za njom zaredale druge, naglo kao da vrca-ju iz pera i ja sam napisala: Isus zapovijeda: treba ljubiti sve ljude, prijatelje i neprijatelje, Isus je Bog - njega treba slusati...! A slusati treba i one dobre stare Talijane koji su pisali, da su Slaveni mio narod, poslan na ovaj svijet da ~~ixub~~ ljubi i pjeva...." I posto sam to napisala, meni se ucini, kao da su se sva ona mila lica u nekom blazenom smijesku rasplijnula, a da ste ostali jos samo vi, barba, da mi govorite: hvala ti, dijete moje!...

MATE: (potresen do dna srca) Hvala ti, hvala ti, duso!

MARE: I onoga istoga dana morala sam da ostavim zavod i da se vratim ovamo, gdje me je cekala jos teza pokora. I bog zna sto ce jos za njom da slijedi. (stanka) Kako sam ja nesretna, barba! Imam srce, sto zeli dobro cijelom svijetu i ne znam sto da pocnem s njime. (prebire po molitveniku, digne oci u vis i dahne dahom prozetim dubokom, neizmjernom resignacijom) Oce, budi volja tvoja... (duga stanaka)

MATE: Tesko je danas biti nas covjek, Mare!... Nego - mlada si, pred tobom je vrijeme... Bas mi je drago te sam dosao i sve cuo,, Kazat cu ja njima dolje - da, i onome u Australiji - pisat cu ja njemu... A sad, (ustajuci) red je da odem (tise) Imam s nekim prijateljima nesto razgovora... Onda ce mo svi zajedno nasemu dobronu popu Juru na sprovod. Nisam ti rekao da nas je siromah - i on pustio.

MARE: (tuzno) I on!....

MATE: I on...Pa i meni je kao da sam vec malo umro. I ne ostaje mi drugo nego da idem od jednog umiruceg prijatelja do drugog,

od jednog groba do drugoga i da i sam cekam ono zadnje...
 (glas mu drhce i pruzajuci Mari ruku) Mare, nase mило dijete...
 (na hodniku ostar Lukovicev glas. Udje sav bijesan. Za njime
 Roza)

LUKOVIC: Sto su ti komploti u mojoj kuci? Sto trazi ovdje ovaj covjek?

Ko ga je zvao?

MARE: Stari jedan prijatelj iz moga sela.

LUKOVIC: Kakav prijatelj! Spijun je ovo - jedan od najopasnijih.

MATE: (htio bi da mu objasni) Gospodine....

LUKOVIC: Ni rijeci - jeste li culi? - Ni rijeci!

MATE: k.g. Vama mogu reci...

LUKOVIC: Dosta, van... Napolje iz ove kuce! Dolje na vratima cekaju
 vas oni od policije. S njima razgovarajte.

MATE: (uspravi se s prezirom) Ja se njih ne bojim. Kakvi su da su
 = bolji su od vas...

LUKOVIC: Sto ste rekli?

MATE: Ono sto sam citao u starim knjigama, sto su mi ih spalili:
 cuvaj se tijesne ulice i bijesne poturice! (okrene se i ode. M
 Mare hoce za njim, ali je Lukovic zgrabi za ruku).

LUKOVIC: I jutros si vidjena s njime, reci da nisi!

MARE: Jesam....

LUKOVIC: (ironicki) Jesam... kako to ona veli: kao da je rijec o
 nekoj najneduznijoj stvari na svijetu, a ne o mojoj propasti.
 (razdrazeno) Jest, ti hoces moju propast! Sto je ono bilo
 juce na policiji?

MARE: (sve mirnija) Zvali su me...

LUKOVIC: I mene su zvali i rekli su mi sto ti sve radis i kako se
 igras ne samo svojom vec i mojom glavom.

MARE: I vasom...?

ROZA: Sto je to bilo, zaboga!

LUKOVIC: Sto je bilo? Gdje su pak tebi oci da ne vidis i ne znas, kuda
 se ova nesreca sve skice, s kim se druzi i sto u svojoj
 ludoj pameti sve plete!

ROZA: Ali govori, kazi... Sta se desilo?

LUKOVIC: Pitaj nju - tu tvoju sveticu... (Mari ostro) Koji te je
 vrug natentao da se spletes s onim konfiniranim individuum,

s onim revolucionarcem....?

MARE: (ga prekide~~xx~~. Rozi) Vi znate... To je onaj mladi Talijanac sto me je jednom zgodom obranio... Slucajno sam naisla ,na nj i pomogla sam mu da utece preko granice. (Roza se zgraza)

LUKOVIC: Tako? A zasto nisi to priznala na policiji?

MARE: Ni vi ne biste priznali.... sve.....

LUKOVIC: Sta? Hoces da budes i bezobrazna? To mi je hvala sto sam malo prije i na policiji ulozio sav svoj ugled, svoju cast - cujes li? - I cast, da te jos za ovaj put izvucem! Ali znaj: za posljednji put!

ROZA: (kao da joj je odlanulo) To si ucinio? Hvala ti!... (Mari) I ti zahvali...

LUKOVIC: Pricekaj! Jos nismo na kraju. Ja sam njima rekao: ona cura nije meni nista. Odrasla je sasvim drugim mogu reci barbar-skim prilikama. Ali ima jedan nacin da je se privede na dobar put, Tu je jedan gospodin koji je voljan da je uzme za zenu. Vi ga znate, gospodine direktore! Moj sekretar Ragni. Tullio Ragni! - Skoci na to direktor, pa to je jedan od nasih najuglednijih jerarha!" Kad je tako, sve u redu! sve u redu! - Bi Bice u redu, reko sam ja na to, ako ona privoli. Ne pristane li jos ce danas izletjeti ~~na~~ iz moga patriotickog doma.

(Mari) Sad si cula, i znas sto ti je ciniti)

ROZA: Marija - molim te, razmisli....

MARE: (~~Mare~~ bez premisljenja - mirno) Razmislila sam: ja sam gotova da idem....

ROZA: Marija!

LUKOVIC: Tako! Vrlo kratko! A tako kratak bit cu i ja. Dajem ti pet minuta vremena ako hoces da jos razmislis ili da se spremis... (ode desno i zalupi s vratima)

ROZA: Nesretna kceri! Orazumi se! Jos si na vrijeme!

MARE: (blago i resignirano:) Rada bih, a ne mogu vam sve reci... i ne bi imalo svrhe: mnogo smo godina bile daleko jedna od druge. A godine su one bile za mene najljepse i najudesnije...

ROZA: Da, ali kuda ces sada nesretnice? Opet k onoj zeni dolje. Sto ces u nje? Sjecas li se, kako te lako pustila!... Misli-la sam da ce dignuti nebo i zemlju, a ono ... znas, kako je sve

proslo...

- MARE: Jer ste vi već prije u nje ubili mater, a u meni niste mogli da joj utucete kcer. U tome je sva nevolja: moja, njezina i - vasa:...
- ROZA: Jos si na vrijeme: zgoda ti se lijepa pruže. Nudja ti se jedno gospodsko ime, krasan položaj, ugled, čast....
- MARE: Ne bih mogla... Pet minuta je već na izmaku - Ja idem (uzimlje torbicu) Neka mi Jele donese na stanicu opravu, u kojoj sam prije dvije godine ovamo došla, a ja, evo uzimljen za poputbinu moj "Oce, budi volja tvoja" s majkom Bozjom svetoga ufanja (metne knjigu u torbicu) Evo, a vi mi oprostite - ne mogu drugčije.
- ROZA: I sama si priznala, da je ona žena dolje - kao mati - za tebe izgubljena....
- MARE: (gorko) Koliko ih ima na svijetu, sto su izgubili jednu majku a druge nisu mogli da dobiju!...
- ROZA: Zaklinjem te - ne idi,...
- MARE: Moram... Bila sam tolika, kad sam jednog jesenjeg dana ostavila Ucku i presla Hrvatske gore ~~grazeci~~ bijela hljeba.... Kada ću sada? - ne znam.... (Stanka. Kao da joj je u to stala pred očima vizija promasenog obiteljskog života) Da mi je - da nam je živ otac.... (duboko se zagleda u oci majke) Moja majko.... (klone joj placuci na grudi. Mati je stisne k sebi i tako ostaju neko vrijeme grceci se u suzama. Uto skrinu vrata desno. Mare se polako izvine iz majcina zagrljaja) Zbogom! (Uputi se k vratima, ali se uto na pragu pokaza Lukovic mrk i narogusen. Mare zamakne u hodnik.)

Zavjesa!